



STORTINGET

Innst. 136 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Meld. St. 28 (2024–2025)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Tro på framtida – uansett bakgrunn

Til Stortinget

1. Innledning

Barne- og familiedepartementet viser til at fem departementer har gått sammen om å lage en felles stortingsmelding som tydeliggjør og forsterker regjeringens innsats for å utjevne sosiale forskjeller og legge til rette for like muligheter gjennom oppveksten. Mange av utfordringene – og løsningene – ligger i rommet mellom departementenes ansvarsområder. Departementene vil samarbeide på tvers av sektorer om en forsterket forebyggende innsats som starter med de aller minste. Staten vil bygge et partnerskap med kommunesektoren og med frivillige organisasjoner i arbeidet for inkludering og mot at barn og unge blir stående utenfor.

Meldingen har et bredt forebyggingsperspektiv. Samfunnet bruker i dag store ressurser på å støtte familier som opplever ulike levekårsutfordringer, gjennom arbeidsrettet innsats, inntektssikring, helsetjenester, barnehage, skole, sosiale tjenester og barnevern. Tidlig innsats bidrar til å forebygge større utfordringer. Målet er å stimulere til at flest mulig kan bidra til å løse viktige oppgaver i samfunnet, og bidra til å finansiere fellesskapet. Dette blir ikke mindre viktig i tiden framover, der demografiske endringer gjør det nødvendig at flest mulig bidrar.

Meldingen viser til at de fleste barn og unge har det bra, og mye fungerer godt i de offentlige tjenestene og i

samhandlingen mellom dem. Men det er mye å ta tak i, som kan løses med politisk vilje og politiske løsninger som legger til rette for det lokale arbeidet for barn og unge. Dette er utgangspunktet for stortingsmeldingen.

Meldingen handler i stor grad om de universelle ordningene. Det betyr å utvikle gode oppvekstvilkår for alle barn og unge på de arenaene barn og unge deltar på i oppveksten. Samtidig peker meldingen på at det bør være en balanse mellom universelle og selektive og indikative tiltak – og målretting må gjøres med omhu.

Selv om innsatsen er rettet mot hele befolkningen, er det ofte slik at tiltakene ikke har like stor effekt på hele gruppen. Det er derfor viktig at de universelle tiltakene tar hensyn til mangfoldet i befolkningen og innrettes slik at de virker best for dem som trenger det mest. Samtidig er det nødvendig å ta tak i utfordringer som har fått utvikle seg over tid. Et eksempel gjelder barne- og ungdomskriminalitet. Regjeringens tiltak rettet mot barne- og ungdomskriminalitet omtales samlet i meldingen.

For å fremme sosial utjevning og mobilitet blant barn og unge og deres familier tar regjeringen i meldingen initiativ til en forsterket innsats på følgende fem innsatsområder:

- arbeid og økonomisk trygghet
- en god start på livet
- like muligheter gjennom utdanningsløpet, på fritidsarenaer og inn i arbeidslivet
- styrke laget rundt barn og unge
- mer kunnskap og samarbeid

Regjeringen nedsatte to ekspertgrupper for å framskaffe grunnlag for arbeidet med stortingsmeldingen: Ekspertgruppen om barn i fattige familier (jf. rapporten En barndom for livet) og Ekspertgruppen om betydning

gen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og mobilitet (jf. rapporten Et jevnere utdanningsløp). Forslagene i rapportene er nærmere omtalt i meldingen.

2. Komiteens behandling

Komiteen avholdt åpen høring om saken 8. januar 2026, hvor 40 instanser deltok. Komiteen har dessuten mottatt tre skriftlige høringsuttalelser.

3. Komiteens merknader

3.1 Tro på framtida – uansett bakgrunn

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hashim Abdi, lederen Bente Estil og Benjamin Jakobsen, fra Fremskrittspartiet, Liv Gustavsén, Silje Hjemdal og Morgan Langfeldt, fra Høyre, Haagen Poppe og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Sosialistisk Venstreparti, Mirell Høyer-Berntsen, fra Miljøpartiet De Grønne, Siren Julianne Jensen, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til at meldingen er lagt frem for å styrke kunnskapsgrunnlaget om sosioøkonomiske forskjeller i barn og unges oppvekstvilkår, og for å bidra til at alle får likeverdige muligheter til utvikling, deltakelse og mestring, uavhengig av familiens sosioøkonomiske bakgrunn. Komiteen merker seg at meldingen bygger på en grunnleggende forståelse av at barns livssjanser formes tidlig, og at ulikheter som etableres i oppveksten, kan få betydning for utdanning, arbeidsliv, helse og levekår senere i livet. Komiteen viser til at bakgrunnen for meldingen er dokumenterte sosioøkonomiske forskjeller i barns oppvekstvilkår, herunder en økning i andelen barn som siden begynnelsen av 2000-tallet vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. Komiteen merker seg samtidig, slik det fremgår av meldingen, at disse forskjellene ikke er uttrykk for fastlåste eller uunngåelige prosesser, men handler om relative forskjeller i risiko, og at mange barn som vokser opp i familier med lav inntekt, får gode livsutfall som voksne.

Komiteen viser til at meldingen har som formål å samle, systematisere og tilgjengeliggjøre eksisterende kunnskap om hvilke mekanismer som bidrar til å skape og opprettholde sosioøkonomiske forskjeller i barns oppvekst, og hvordan disse virker sammen på tvers av livsfaser og samfunnsarenaer. Komiteen merker seg at meldingen i vesentlig grad bygger på rapportene fra Ekspertgruppen om barn i fattige familier og Ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og mobilitet, som begge ble nedsatt av regjeringen for å gi et faglig fundament for arbeidet.

Komiteen viser videre til at meldingen bygger på statistikk og analyser fra blant annet Statistisk sentralbyrå, levekårsundersøkelser, Ungdata, NOVA, OECD og relevant internasjonal og nasjonal forskning, samt tidligere stortingsmeldinger og offentlige utredninger innenfor barne-, familie-, utdannings-, integrerings- og folkehelsepolitikken. Komiteen merker seg at meldingen legger til grunn etablerte definisjoner og mål for sosioøkonomisk ulikhet, herunder vedvarende lavinntekt målt som andel av medianinntekt, justert for husholdningsstørrelse.

Komiteen viser til at meldingen legger til grunn at målet om like muligheter for alle barn forutsetter innsats på flere områder samtidig. Komiteen merker seg at meldingen derfor vektlegger betydningen av universelle velferdstjenester med høy kvalitet, herunder barnehage, skole og skolefritidsordning, samt betydningen av foreldres tilknytning til arbeidslivet og familiens samlede levekår. Det fremgår at tidlig innsats og kvalitet i tjenestene er sentrale virkemidler for å fremme sosial utjevning og mobilitet.

Komiteen viser videre til at meldingen tydeliggjør at sosioøkonomiske forskjeller i barns oppvekst ikke kan forstås isolert, men må ses i sammenheng med forhold i familie, nærmiljø, lokalsamfunn og samfunnsstrukturer. Komiteen merker seg at formålet med meldingen ikke er å presentere en uttømmende tiltaksplan, men å gi et kunnskapsbasert grunnlag for videre politikkutforming, prioriteringer og bedre samordning av innsats på tvers av sektorer, med sikte på å styrke barn og unges muligheter.

Komiteen viser til at personer med funksjonsvariasjoner utgjør Norges største minoritet. Komiteen er opptatt av at barn med funksjonsnedsettelse skal ha de samme mulighetene til å delta, utvikle seg og være en del av fellesskapet som andre barn, og at forskjeller i oppvekstvilkår ikke skal forsterkes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser videre til at Stortingets vedtak om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne CRPD i norsk lovgivning, er viktig. Disse medlemmer legger til grunn at oppfølgingen av CRPD også handler om å redusere forskjeller og bidra til like muligheter for barn med funksjonsnedsettelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, merker seg den tydelige kritikken fra Uloba, som mener at meldingen totalt svikter funksjonshemmede barn og unge på et grunnleggende nivå. Flertallet merker seg at meldingen omtaler «utsatte barn» i generelle vendinger, men den unngår å nevne funk-

sjonshemmede barn som en egen rettighetsgruppe. Flertallet mener også det er nødvendig å forsterke oppfølgingen av familier som venter barn med behov for ekstra oppfølging. Foreldre som får barn med nedsatt funksjonsevne, må sikres tilrettelegging og nødvendig hjelp gjennom hele barnets oppvekst og inn i voksen alder. Flertallet mener alle familier med sammensatte behov skal sikres «en dør inn» til det offentlige og en fast koordinator. Flertallet mener nedsatt funksjonsevne ikke skal være til hinder for å lykkes i det norske samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at alle barn og unge i Norge skal ha mulighet til å lykkes og skape et godt liv, uavhengig av bakgrunn og økonomiske forutsetninger. Disse medlemmer støtter intensjonen om å forebygge utenforskap og legge til rette for at flest mulig barn og unge får en trygg og god oppvekst, men mener at regjeringens politikk preges av overordnede formuleringer, manglende målretting og en for svak vektlegging av ansvar og plikt.

Disse medlemmer viser til at meldingen i stor grad bygger på universelle tiltak og ordninger som barnehage, skole, fritidstilbud og økonomiske overføringer. Disse medlemmer understreker at Fremskrittspartiet støtter enkelte universelle ordninger, som barne-trygden, som et viktig og rettferdig tiltak for barnefamilier. Samtidig er disse medlemmer kritiske til regjeringens utstrakte bruk av universelle løsninger som virkemiddel mot utenforskap. Etter disse medlemmers syn bidrar dette til spredning av ressurser, svekket målretting og manglende prioritering av de barna og familiene som faktisk trenger hjelp.

Disse medlemmer mener videre at forebygging ikke bare handler om tilgjengelige tjenester, men også om tydelige forventninger til foreldre og foresatte. Meldingen inneholder i liten grad vurderinger av hvordan foreldre som ikke følger opp barnas skolegang, helse eller fritid skal møtes med krav og ansvar. Disse medlemmer mener det er en svakhet at regjeringen ikke i større grad kobler støtte med plikt, og at det offentlige trår for langt inn i det som bør være foreldrenes ansvar.

Disse medlemmer peker på at barn med innvandrerbakgrunn er sterkt overrepresentert både i statistikk over lavinntekt og i registrert kriminalitet. Likevel velger regjeringen i meldingen å behandle denne gruppen nærmest på linje med alle andre. Disse medlemmer mener at utfordringer som er særegne for enkelte grupper, må møtes med målrettede tiltak, blant annet i form av språkkrav, integreringsplikt og tettere oppfølging. Å unnlate å gjøre dette svekker innsatsen mot utenforskap og reduserer muligheten for reell sosial mobilitet.

Disse medlemmer viser til skriftlig spørsmål Dokument nr. 15:653 (2025–2026), hvor det ble stilt spørsmål om andelen barn og unge med innvandrerbakgrunn som mottar tiltak fra barnevernet. Ifølge svaret fra regjeringen, hadde i 2024 hele 44 pst. av alle barn med barnevernstiltak minoritetsbakgrunn. Disse medlemmer mener dette er svært bekymringsfullt og et tydelig tegn på at integreringen svikter.

Disse medlemmer mener at så høye andeler barnevernssaker blant barn med innvandrerbakgrunn må tas på alvor og følges opp med konkrete tiltak som styrker barns rettigheter og frihet. I den forbindelse viser disse medlemmer til at Fremskrittspartiet i Dokument 8:114 S (2024–2025), jf. Innst. 368 S (2024–2025), fremmet forslag om å føre tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge, for å sikre at slike tilbud ikke bidrar til negativ sosial kontroll eller motvirker integrering. Forslaget ble dessverre ikke vedtatt. Disse medlemmer mener det er uholdbart at religiøse miljøer får fungere som parallellsamfunn som bidrar til utenforskap, og etterlyser en langt mer målrettet og verdibasert integreringspolitikk.

Disse medlemmer viser til at det kom nye tall i mars 2025 som viste en kraftig økning av saker om tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i 2024. Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har aldri tidligere hatt så mange saker, og flertallet av sakene er trusler og vold, ufrivillig opphold i utlandet, og negativ sosial kontroll.

Bak de dystre tallene er det jenter og gutter med innvandrerbakgrunn som lever i frykt og som ikke får leve sine liv i frihet, som andre tar for gitt. Disse medlemmer frykter at dette bare er toppen av isfjellet, og at mørketallene er store.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at Bufdir i fjor omtalte 2024 som et rekordår for saker om tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Videre at det er trusler om vold, ufrivillig opphold i utlandet og negativ sosial kontroll som er hovedbekymringen. Flertallet ser med stort alvor på denne utviklingen, og er opptatt av at samfunnet tar ansvar for å beskytte barn og unge, slik at de kan leve frie og trygge liv.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, viser til at regjeringen Støre i mai 2024 fremmet forslag om forbud mot ekteskap mellom nære slektninger, og at Stortinget sluttet seg til dette. Videre la regjeringen fram en handlingsplan «Sjef i eget liv» med en rekke initiativer mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, i mai 2025. Dette flertallet viser blant flere initiativer også til regjeringens opptrappingsplan mot vold og

overgrep i nære relasjoner (2024–2028) som omhandler flere av temaene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener familien er samfunnets viktigste fellesskap. En god familiepolitikk legger grunnlaget for en trygg oppvekst, bedre livskvalitet og økt deltakelse og inkludering i samfunnet. Disse medlemmer mener at det offentlige skal bidra der foreldre ikke strekker til, men hovedsakelig hjelpe familiene til å klare seg selv, fremfor å overta deres oppgaver. Mange barn vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt. Disse medlemmer er opptatt av at disse barna skal ha de samme mulighetene til utvikling, deltakelse og fellesskap som alle andre barn. Det må bli enklere for familier med lav inntekt å finne ut hvilke tilbud som er tilgjengelige, og de offentlige støtteordningene må gi mer forutsigbarhet i hverdagen. Beslutningen om å få barn er blant de viktigste valgene en familie tar. Disse medlemmer ønsker å legge til rette for at det fødes flere barn i Norge, gjennom god privatøkonomi for familiene, et variert boligtilbud, gode oppvekstsvilkår og helsetjenester og trygge arbeidsplasser.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det i stortingsmeldingen legges fram en helhetlig og tverrsektoriell strategi for å sikre at barn og unge får like muligheter til trygg oppvekst, læring og deltakelse i samfunnet.

Dette medlem understreker at helheten i oppvekstpolitikken må styrkes ytterligere gjennom konkrete tiltak med klare forpliktelser, oppfølging og finansiering, slik mange aktører i barne- og ungdomsfeltet også har pekt på gjennom tidligere innspill og høringsarbeid.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne mener at oppvekstmeldinga har en viktig ambisjon om like muligheter for barn og unge, men at meldinga i for liten grad tar høyde for de strukturelle utfordringene som preger barn og unges oppvekst i dag, særlig knyttet til økende ulikhet, press på psykisk helse og klima- og naturkrisen.

Dette medlem mener det er en vesentlig svakhet ved meldinga at klima- og naturkrisen i liten grad behandles som en del av barns oppvekstsvilkår. Mange barn og unge vokser i dag opp med uro for framtida, og dette medlem mener oppvekstpolitikken må bidra til handlekraft og tilhørighet, ikke avmakt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til erfaringer fra organisasjoner som arbeider med barns rettigheter, forebygging av vold og overgrep og barns utvikling, som har understreket behovet for tidlig innsats, tverrfaglig oppfølging og tilbud som forebygger utenforskap og omsorgssvikt. Forskning viser at tidlig

innsats, inkludering og lav terskel for hjelp er avgjørende for barns trivsel og utvikling, og at effektive universelle tiltak er samfunnsøkonomisk lønnsomme og styrker livskvalitet og helse for barn og deres familier.

Disse medlemmer er også opptatt av at barns medvirkning og barns eget perspektiv må stå sentralt i oppfølgingen av meldingen, både i planlegging og evaluering av tiltak. Flere barne- og ungdomsorganisasjoner peker på at reell medvirkning i beslutningsprosesser styrker barns rettssikkerhet og kvaliteten på tjenestene som utvikles for dem, og at dette må konkretiseres i videre oppfølging av stortingsmeldingen.

Disse medlemmer fremhever at tiltak må følges opp med klare indikatorer og virkemidler for gjennomføring, slik at intensjonene i meldingen ikke forblir generelle mål, men fører til reell forbedring i barns oppvekstsvilkår. Dette omfatter sikre rammer for tverrfaglig samarbeid, bemanning og kompetanse i barnehage, skole, helsetjenester, fritidstilbud og støttesystemer samt innsats for å forebygge fattigdom og utenforskap.

Disse medlemmer minner om at økonomisk trygghet, like muligheter og rett til deltakelse i fellesskapet må sikres for alle barn, uavhengig av bakgrunn, funksjonsevne, familiesituasjon eller bosted. Dette innebærer at oppfølgingsarbeidet må legge til rette for helhetlige velferdsordninger som når barn i alle livets faser.

Disse medlemmer fremhever betydningen av tilgang på natur, grøntområder og trygge nærmiljø, ikke minst vern av arealer som er viktige for barns lek og oppvekst, og å sikre reell medvirkning for barn og unge i saker som angår deres framtid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, arbeider for en politikk som styrker familiene og gir foreldrene støtte, valgfrihet og tid sammen med barna. Flertallet mener det har vært en uheldig retningsendring for samfunnet de siste årene, der staten har grepet sterkere inn for å løse enkeltmenneskers utfordringer. Dette har medført mindre valgfrihet og mer rigide systemer der flere opplever at de står på utsiden av fellesskapene. Flertallet vil styrke familiene og løfte foreldrerollen, vise familiene tillit og gi dem ansvar.

Flertallet er bekymret for at konsekvensen av politikken som føres under regjeringen Støre, forsøker å styre familienes valg og svekke foreldres naturlige ansvar. Flertallet vil understreke at foreldreretten og privatlivets fred er sentrale menneskerettigheter som må ivaretas. Flertallet mener det er svært viktig at samfunnet legger til rette for at familien har frihet til å fylle og utvikle sin rolle.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at alle barn og unge i Norge skal ha de

samme mulighetene og den samme friheten til å skape sin egen fremtid. De skal få god omsorg, bo trygt, kunne delta i sosiale fellesskap, etablere stabile vennskap i oppveksten og føle seg verdifulle. Dessverre er det for mange som holdes utenfor på grunn av økonomi, formidling, mangelfull tilrettelegging og språklige barrierer. Dette medlem mener en god og trygg barndom varer livet ut. Sterke og trygge familier er den beste forutsetningen for å gi alle barn og unge en god start på livet. Dette medlem vil understreke at det er viktig at fellesskapet tar ansvar for at alle barn blir sett og får like muligheter.

Dette medlem mener meldingen i for liten grad vektlegger konsekvensene av samlivsbrudd for barns oppvekst. I 2024 opplevde om lag 15 000 barn at foreldrenes forhold gikk i oppløsning, enten gjennom skilsmisse eller brudd i samboerskap. Dette medlem vil understreke at samlivsbrudd er en av de mest belastende hendelsene et barn kan møte, med stor betydning for trygghet, psykisk helse, relasjoner og fungering i hverdagen. Når så mange barn årlig berøres, er det etter dette medlems syn en klar svakhet ved meldingen at den ikke i større grad omtaler behovet for og satser på bedre støtte til barn i bruddprosesser eller tiltak som kan bidra til lavere konfliktnivå og mer stabilitet for barna. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett for 2026 styrket innsatsen for å forebygge samlivsbrudd med økte bevilgninger til familievernkontorene for å kunne gi tidlig og lavterskel hjelp.

3.2 Sosioøkonomiske forskjeller i oppvekst i Norge

Komiteen viser til at kapittelet i meldingen beskriver både omfanget av forskjeller og hvilke mekanismer som kan bidra til at ulikheter i oppvekst oppstår og vedvarer, og dermed begrunner behovet for en helhetlig tilnærming i politikken.

Komiteen viser til at det beskrives at sosioøkonomiske forskjeller i barndommen er forbundet med senere ulikheter i utdanning, arbeid, inntekt, bolig og helse. Samtidig merker komiteen seg at meldingen presiserer at dette er statistiske sammenhenger som uttrykker relative forskjeller i sannsynlighet, og ikke fastlåste eller uunngåelige prosesser. Det fremgår videre at de fleste barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, får høyere inntekt enn sine foreldre som voksne, og at de fleste voksne med lav inntekt ikke selv har vokst opp i fattigdom.

Komiteen viser til at det redegjøres for hvordan lav sosioøkonomisk status i hovedsak måles gjennom familiens inntekt, herunder vedvarende lavinntekt definert som inntekt under 60 pst. av medianinntekten over tid, justert for husholdningsstørrelse. Komiteen merker seg at kapittelet samtidig redegjør for begrensninger

ved denne målemetoden, blant annet at den ikke fullt ut fanger opp variasjoner i formue, gjeld, boutgifter, prisnivå eller verdien av offentlige tjenester.

Komiteen viser til at meldingen beskriver en sterk sammenheng mellom vedvarende lavinntekt og svak tilknytning til arbeidslivet, og at yrkesinntekt for de fleste husholdninger er den viktigste inntektskilden. Komiteen viser til at kapittelet også omtaler hvordan barns oppvekstvilkår påvirkes av forhold utover familiens økonomi, herunder foreldres helse og kapasitet, konfliktnivå i familien samt forhold i nærmiljø, barnehage, skole og fritidstilbud.

Komiteen viser til at det redegjøres for sammenhengen mellom sosioøkonomisk bakgrunn og barne- og ungdomskriminalitet. Komiteen merker seg at barn og unge som begår kriminelle handlinger, i gjennomsnitt har dårligere oppvekstvilkår enn andre, men viser samtidig til forskning som understreker at sammenhengen mellom sosioøkonomiske forhold og kriminalitet er sammensatt, og at faktorer knyttet til familie, skole, venner og individuelle forhold ofte har sterkere direkte sammenheng med kriminalitet.

Komiteen viser til at meldingen omtaler forskning som viser at kvaliteten i barnehagetilbudet har betydning for sosial mobilitet, og at sosioøkonomiske forskjeller i læring og skoleprestasjoner er til stede allerede ved skolestart og forsterkes gjennom skoleløpet.

Komiteen viser videre til at meldingen redegjør for forklaringer på sosioøkonomiske forskjeller i barns oppvekstvilkår. Komiteen merker seg at kapittelet også omtaler særskilte forhold knyttet til barn med innvandrerbakgrunn, samtidig som det understrekes at det er stor variasjon i denne gruppen og at mange også opplever høy sosial mobilitet.

Komiteen viser til at utfordringene tilsier behov for en helhetlig og kunnskapsbasert tilnærming i politikken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen har fått tilslutning til en rekke tiltak for å inkludere flere barn og unge i frivilligheten. Full momskompensasjon er et slikt tiltak. Disse medlemmer viser også til at regjeringen sammen med Norges idrettsforbund har utvikla en egen tilskuddsordning som tiltak mot økonomi som barriere for barn og unges deltakelse. Tilskuddet går til idrettskretser i kommuner med mer enn 200 barn som lever i familier som sliter særskilt økonomisk. Til sammen er det over spillemidler og statsbudsjett bevilget over 700 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre merker seg at Norges idrettsforbund senest i innspill til statsbudsjettet for 2027 uttrykker bekymring over at det oppleves utfordrig-

bart for idretten at midlene for å motvirke økonomi som barriere for barn og unges deltakelse i idrett har kommet som del av nysalderingen og ikke gjennom en fast tilskuddsordning. Disse medlemmer anerkjenner at regjeringen har tatt på alvor at den høye prisen under regjeringen Støre har bidratt til at stadig flere familier opplever økonomiske utfordringer som kan hindre barn og unges deltakelse i idretten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet advarer mot en politikk der staten i økende grad overtar foreldreansvaret gjennom stadig flere universelle gratistilbud, og der «inkludering» forstås som statlig leveranse av stadig flere tjenester. Disse medlemmer mener det er en viktig forskjell mellom det å støtte familier i krevende situasjoner og det å erstatte dem.

Disse medlemmer viser også til at bærekraften i velferdsstaten ikke bare handler om fordeling, men også om deltagelse. Når mange unge står utenfor arbeid og utdanning, reduseres både deres livskvalitet og samfunnets samlede verdiskaping. Disse medlemmer mener at meldingen i for liten grad følger opp dette, og savner tydeligere krav til innsats, kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet, særlig for unge i innvandrerbefolkningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at alle barn som vokser opp i Norge, skal ha de samme muligheter, uavhengig av foreldres bakgrunn eller hvor de vokser opp. Disse medlemmer viser til Barneombudets Barnebarometer 2025 som viser at barns hverdag påvirkes av økonomiske forskjeller og at barn fra familier med lav opplevd sosioøkonomisk status får mindre hjelp på skolen og mindre hjelp med lekser hjemme enn andre barn. Det fremkommer i Barnebarometer 2025 at barn fra familier med lav opplevd sosioøkonomisk status ønsker mer tid til faste fritidsaktiviteter, og det trekkes frem at gratis fritidsaktiviteter skaper inkludering. Disse medlemmer viser til Høyres alternative budsjett for 2026 med økt tilskudd til fritidsaktiviteter på 25 mill. kroner, som ville gjort det mulig for 30 000 flere barn å delta på fritidsaktiviteter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne deler målet om sosial utjevning og like muligheter for barn og unge, og understreker at eksisterende kunnskap om hva som virker i arbeidet mot utenforskap, i større grad må omsettes i konkrete, forpliktende tiltak. Disse medlemmer vil understreke at videre kunnskapsheving ikke må forsinke iverksetting av tiltak der effekten allerede er godt dokumentert.

Disse medlemmer understreker at sosial utjevning ikke kan overlates til enkelttiltak, men må ligge til

grunn for utforming av barnehage, skole, fritidstilbud og nærmiljø.

Disse medlemmer mener at styrking av psykisk helse blant barn og unge forutsetter mer tid til relasjoner i barnehage og skole, styrket lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene, og mindre ensidig søkelys på testing, måling og prestasjon.

Disse medlemmer mener trygge, stabile og barnevennlige boforhold er en grunnleggende forutsetning for gode oppvekstvilkår, og savner en tydeligere operasjonalisering av dette i meldingen. Disse medlemmer ber regjeringen følge opp med konkrete tiltak for å sikre stabile boforhold for barnefamilier i lavinntekt, herunder økt bruk av langsiktige leiekontrakter, styrking av bostøtte og utvikling av barnevennlige kommunale boligtilbud.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg at flere undersøkelser, blant annet fra SIFO og Frelsesarmeens fattigdomsbarometer, gir et bilde av hvordan kraftig økte levekostnader de siste årene har påvirket særlig barnefamilier.

Dette medlem vil understreke at økt barnetrygd er et av de mest treffsikre tiltakene for å bedre barns levekår. Barnetrygden er den enkeltytelsen som har størst betydning for å redusere lavinntekt blant barnefamilier på kort sikt, og er et av de få virkemidlene som umiddelbart bidrar til å styrke økonomien i husholdninger med barn. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis langsiktige innsats i denne saken, herunder den viktige opptrappingen av barnetrygden under regjeringen Solberg.

3.3 Arbeid og økonomisk trygghet

Komiteen viser til at økonomisk trygghet oppgis som fundamentalt for at familier skal kunne gi barn en stabil og forutsigbar oppvekst, og at arbeid er den viktigste kilden til økonomisk selvstendige og trygge familier. Det vises også til at trygge og gode boforhold er viktig for barns oppvekstvilkår, og en forutsetning for å stå i et skole- og utdanningsløp og å ha stabil tilknytning til arbeidslivet. Barnetrygd og bostøtte oppgis som to ytelser med særlig stor betydning for lavinntektsfamilier. Regjeringen skisserer ulike initiativer for å styrke den økonomiske tryggheten.

Komiteen har merket seg at det understrekes i meldingen at arbeidslinja ligger til grunn for den foreslåtte politikken, og at det gjennom flere initiativer er forutsatt en mer aktiv politikk for flere i arbeid, inkludert opptrapping og forbedring av arbeidsmarkedstiltak, forsterka innsats for å støtte opp om ungdomsgarantien, og satsing på økt kompetanse, også for å styrke den enkeltes kompetanse. Videre skal det foretas en gjennomgang av erfaringer med kvalifiseringsprogrammet. Komiteen har også merket seg at regjeringen har

foreslått endringer i kvalifiseringsprogrammet, bl.a. gjennom økt arbeidsretting og formell opplæring, for å møte utfordringen med at innvandrere i snitt har lavere arbeidsdeltakelse enn den øvrige befolkningen. Det vises videre til at regjeringen har økt tilskuddet til Jobbsjansen, og at dette forventes å bidra til at over 1 050 hjemmевærende innvandrerkvinner får individuelt tilpasset kvalifisering.

Komiteen viser til at barn og unge i lavinntektsfamilier ofte har dårligere og trangere boforhold enn andre jevnaldrende, og at dette ser ut til å ha direkte innvirkning på bl.a. skoleprestasjoner. Det vises også til at kommunenes ansvar for å gi individuelt tilpasset bistand er tydeliggjort gjennom boligsosialloven fra 2023, og at det fra 2024 er iverksatt en ordning med startlån.

For å sikre større økonomisk handlingsrom for barnefamilier, viser komiteen til at det i forrige stortingsperiode ble iverksatt en rekke tiltak som lavere satser for foreldrebetaling i barnehagene og i SFO/AKS, økt barnetrygd, foreldrepenger og bostøtte, og at dette er videreført. Det vises også til at studier finner positive sammenhenger mellom inntektsøkninger og barns helse og skoleresultater, men også at det er behov for mer kunnskap om dette, og at slikt arbeid pågår. Komiteen viser til at regjeringens hovedstrategi er å ha gode universelle ordninger for alle familier, men at behovsprøvde ytelser likevel vil være hensiktsmessig på noen områder. Komiteen har merket seg at regjeringen vil videreføre barnetrygden som en viktig og universell skattefri overføring til barnefamilier. Når det gjelder bostøtte, er denne endret flere ganger de senere åra, bl.a. ved øking av boutgiftstaket, men også ved at hjemmeboende 18- og 19-åringers inntekt ikke skal telle med, slik at det å jobbe ikke gir husstanden redusert bostøtte. Husbanken har dessuten fått et oppdrag for å vurdere bostøtten og forutsigbarhet, slik også Ekspertgruppen om barn i fattige familier (Rege-gruppen) var opptatt av.

Komiteen har merket seg at meldingen beskriver at barnefamilier med vedvarende lav inntekt oftere enn andre har sammensatte utfordringer, og at dette dreier seg om helse, svak tilknytning til arbeidslivet, manglende formalkompetanse og norskkunnskaper. Videre at dette for noen også handler om særlig alvorlige utfordringer knyttet til rus, vold og manglende foreldreomsorg. En del familier kan oppleve terskelen til tjenester og hjelpetilbud som høy. Videre nevnes frykt for barnevernet, og generell manglende tillit.

Komiteen ser at det har vært flere utprøvinger av tiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen og kommuner, med mål om tettere og helhetlig oppfølging, og at Rege-gruppen har anbefalt mer systematisk utprøving av familiekoordinator ved Nav-kontorene. Regjeringen viser til flere grep for å styrke tjenestens oppfølging av barnefamilier, bl.a. er Arbeids- og velferdsdirektoratet bedt om å bidra til å sikre barneperspektivet. Det prøves i til-

legg ut ordninger med familiekoordinator. Komiteen har også merket seg forskningsoppdraget som er gitt Høgskulen på Vestlandet knyttet til Barneperspektivet i Nav: Mot en helhetlig tilnærming i arbeidet med lavinntektsfamilier? (2024–2027).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at hensynet til barns beste skal være et reelt og gjennomgående hensyn i Arbeids- og velferdsforvaltningens saksbehandling, og at dette er vesentlig for å utjevne sosiale forskjeller og legge til rette for like muligheter i oppveksten.

Disse medlemmer viser til forskningsoppdraget gitt Høgskulen på Vestlandet om Barneperspektivet i Nav (2024–2027), at Nav i tildelingsbrevet for 2025 og 2026 er gitt i oppdrag å tydeliggjøre hvordan barnets beste-vurderinger brukes i saksbehandlingen, og at det fra 2026 skal rapporteres jevnlig på implementeringen av veilederen om barnets beste. Disse medlemmer forventer at dette arbeidet, hver for seg og i sum, gir konkrete forbedringer i Navs møte med barnefamilier når det gjelder barneperspektivet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Helsetilsynets landsdekkende tilsyn i 2022–2023 som viste at barns behov i liten grad blir vurdert i Navs behandling av saker som angår barnefamilier. Tilsynet avdekket lovbrudd i 80 prosent av de undersøkte Nav-kontorene, og pekte på manglende kartlegging, svak dokumentasjon og fravær av vurderinger knyttet til barnets beste. Dette er ikke et nytt funn, allerede i 2012 gjennomførte Helsetilsynet et tilsvarende tilsyn med samme resultater. 80 000 barn bor i en familie som mottar hele eller store deler av inntekten sin fra Nav. Dette er ofte de samme barna som vokser opp i vedvarende lavinntekt.

Dette medlem er kjent med at det er kommet en veileder for barnets beste-vurderinger fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, men viser samtidig til Redd Barnas rapport «Når barna ikke regnes med – ansattes perspektiver på hvordan sikre barnets beste i Nav» fra 2025, hvor de Nav-ansatte sier at veilederen sjelden brukes systematisk i arbeidet, og at den må integreres i de systemene Nav allerede jobber med. En lovfesting av barnets beste og barnets rett til å bli hørt vil tydeliggjøre ansvaret Nav har for å innfri barns rettigheter.

På denne bakgrunn mener dette medlem at det er behov for å styrke barneperspektivet i Nav, og for å endre praksis er det viktig at barnets beste og barnets rett til å bli hørt også er å finne i sektorlovene, ikke bare som en del av Grunnloven § 104 og Barnekonvensjonen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener barnets beste må lovfestes i sosialtjenesteloven, slik at prinsippet får rettslig forankring i alle kommunale tjenester. Videre understrekes det at tiltakene som følger av meldingen, må sikres gjennom reelle økonomiske forpliktelser til kommunene, og at det etableres tilstrekkelig og kompetent bemanning ved helsestasjoner samt varige strukturer for tverrfaglig samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er enige i at det er viktig å legge til rette for at flere foreldre kan stå i arbeid og ha økonomisk trygghet. Utfordringen er at regjeringen ikke har tatt tilstrekkelige tak for å bidra til at det skal lønne seg å jobbe og stå i jobb. Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom budsjettforliket i Stortinget i desember 2025 reduserte bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak med 50 mill. kroner.

Disse medlemmer mener at det å komme i jobb er den viktigste veien til å klare seg selv, oppleve mestring og sikre familiens økonomi. Da må det lønne seg å jobbe og gjøre en innsats.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2026, hvor Høyre foreslår å innføre et jobbfradrag som vil gi 4 300 kroner lavere skatt for folk i arbeid, som et første trinn i innføringen av et større fradrag.

Disse medlemmer viser til at Høyre i statsbudsjettet for 2026 har opprettholdt regjeringens maksimalpris i barnehage på 1 200 kroner, og det samme gjelder for tolv timer gratis SFO. Disse medlemmer mener derimot ikke det er riktig å lovfeste gratis kjernetid i SFO, i en tid hvor enda en individuell rettighet bidrar til å forsterke presset på kommunene, og muligens forsterke presset på bemanning. Disse medlemmer har merket seg at mange aktører forteller at ressursituasjonen i SFO er forverret siden innføringen av gratis kjernetid – at særlig barn med behov for særskilt tilrettelegging opplever at de går fra godt tilrettelagte skoletimer, til en SFO preget av lite struktur, uforutsigbarhet og uro. Disse medlemmer mener dette er en bekymringsfull utvikling.

Disse medlemmer viser til at regjeringen ønsker å prøve ut ulike modeller for en familiekoordinatorrolle i Nav-kontorene. Disse medlemmer mener det er et stort behov for en grundig gjennomgang av Nav og at Nav må forenkles. Disse medlemmer mener at dersom det skal prøves ut nye modeller, er det viktig at det legges inn i en plan som inkluderer evaluering, slik at ikke alle Nav-kontorene sitter med sin egen modell. De vellykkede modellene må skaleres og på sikt etableres som standarder.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Barneombudets klare bekymring for at barns økonomiske rettigheter ikke ivaretas godt nok i Navs tjenester, og at Nav-kontorene i om lag 80 pst. av sakene ikke kartlegger barns behov når foreldre søker økonomisk sosialhjelp. Dette medlem mener det er nødvendig å understreke at det for kartleggingen av barn og unges behov etter § 17 i sosialtjenesteloven må sikres at deltakelse i fritidsaktivitet er en del av kartleggingen, og at dette blir fulgt opp aktivt av Nav der barnet ikke deltar jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn. Dette medlem mener at økonomiske barrierer er en av de mest alvorlige årsakene til utenforskap blant barn og unge.

Dette medlem merker seg høringssvaret fra Kirkens Bymisjon om at stadig flere i Norge mangler et stabilt og godt sted å bo. Dette medlem er bekymret for at de sosiale skillelinjene knyttet til bolig og boforhold er store og økende. Mange barn i fattige familier bor i kommunale boliger. Barnekonvensjonen slår fast at alle barn har rett til en trygg og god bolig.

Dette medlem er dypt bekymret for hvordan økonomiske forskjeller rammer barn og unges mulighet til å delta i fritids- og idrettsaktiviteter. Dette medlem merker seg KS' høringsinnspill og mener det er kritisk at det offentlige apparatet oppleves fragmentert og siloorganisert, og spesielt kritisk er det naturligvis at dette særlig rammer barn og unge.

Dette medlem mener en styrket familieøkonomi er avgjørende, og dette medlem mener en betydelig økning av barnetrygden er nødvendig. En økning til eksempelvis 2 250 kroner per måned, slik Kristelig Folkeparti foreslo i sitt alternative budsjett for 2026, ville løftet om lag 5 000 barn ut av vedvarende lavinntekt, ifølge tall fra Finansdepartementet.

3.4 En god start på livet

Komiteen merker seg at kapittel 4 i meldingen samlet sett gir en bred og helhetlig beskrivelse av hvordan universelle tjenester, målrettede tiltak og kommunenes ansvar inngår i arbeidet for å sikre barn en god start på livet. Det legges til grunn at innsatsen i de første leveårene har betydning for barns videre utvikling, helse og deltakelse gjennom oppveksten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til de utfordringene som er omtalt i meldingen, og som også er tatt opp og referert til av Regegruppen. Disse medlemmer viser også til svarbrevet fra Barne- og familiedepartementet til Dokument 8:11 S (2025–2026) Representantforslag om en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller, jf. Innst. 126 S (2025–2026).

Komiteen viser til at meldingen legger stor vekt på betydningen av en god start på livet, og særlig på barnets første leveår som avgjørende for videre utvikling, helse og livsløp. Det framgår at perioden ofte omtales som barnets første 1 000 dager, og at forhold som foreldres helse, økonomi, omsorgsevne og tilgang til støtte og tjenester i denne fasen har stor betydning for barns trygghet og utvikling. Komiteen merker seg at meldingen peker på at tidlig innsats i denne perioden kan bidra til å forebygge senere utfordringer og redusere behovet for mer omfattende tiltak senere i oppveksten.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at meldinga vektlegger tidlig innsats, men mener at forebygging fortsatt behandles for smalt og for sektorvis. Dette medlem mener det er behov for et tydeligere politisk skifte fra reparerende tiltak til universell og forebyggende politikk som reduserer sosial ulikhet før den får konsekvenser for barns helse, læring og livskvalitet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne fremhever de første 1 000 dagene som avgjørende for barns livsløp. Regjeringens oppfølging av meldingen må reflektere kunnskap om hvordan alvorlige barnsdomsbelastninger påvirker levekår, utenforskap og ulikhet, og at dette forstås som en forutsetning for å lykkes. Tidlig innsats må være et førende prinsipp, og regjeringen bør utvikle en strategi for å integrere kunnskap om barnsdomsbelastninger og vold som et folkehelseproblem, med særlig vekt på arenaene barna befinner seg på daglig. Videre bør retten til hjemmebesøk av jordmor lovfestes som en del av oppfølgingen av småbarnsfamilier.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av å styrke barne-trygdens særtilllegg for enslige forsørgere samt å øke den ordinære barnetrygden, med lovfestet årlig prisjustering for begge ordninger. Tiltakene må i større grad ta hensyn til enslige forsørgeres situasjon.

Dette medlem viser til viktigheten av at vedtak nr. 614 (2023–2024) gjennomføres, slik at hjemmebesøksprogrammet Nye familier i Oslo testes ut i minst ti kommuner, med mål om nasjonal utrulling til helsestasjoner. Dette vil styrke kunnskapsgrunnlaget og bidra til varige strukturer for tidlig innsats.

Dette medlem viser til viktigheten av at regjeringens oppfølging av meldingen må sikre at alle tiltak bygger på kunnskap om barnets beste, tidlig innsats og betydningen av de første 1 000 dagene, at de følger opp med økonomiske forpliktelser og kompetent bemanning, og at de bidrar til å redusere ulikhet og utenforskap for alle barn, uansett bakgrunn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og fra Kristelig Folkeparti understreker betydningen av tidlig og helhetlig innsats for barn som er utsatt for vold og overgrep, og for familier i krevende livssituasjoner. Disse medlemmer viser til at de tusen første dagene i barns liv er avgjørende for helse og utvikling, og forebyggende tiltak må prioriteres. Disse medlemmer ønsker å styrke tidlig innsats, forebyggende tiltak og støtte til familier, slik at flest mulig kan vokse opp i sin familie og sitt nærmiljø.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er også opptatt av bedre tilgang på barne- og familiehjelp i alle kommuner, slik at flere foreldre kan få hjelp i foreldrerollen før det er nødvendig for barnevernet å gjøre en undersøkelse. Dette medlem mener kommunene må tilby sårbare familier helhetlig hjelp fra svangerskap frem til barnet er tre år, og tilby familier i barnevernet med sammensatte utfordringer å ha en fast koordinator i det kommunale apparatet.

Komiteen viser til at meldingen understreker den primærforebyggende rollen universelle tjenester og ytelser har i småbarnsfasen. Det framgår at svangerskapsomsorg, tilbud i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, foreldrepenger, barnetrygd og barnehager bidrar til å støtte opp under relasjonen mellom foreldre og barn og barns utvikling i de første leveårene. Komiteen merker seg at meldingen samtidig peker på at disse tjenestene kan være særlig viktige for familier som av ulike grunner har behov for ekstra hjelp og oppfølging. Videre framgår det at universelle offentlige tjenester er godt egnet til å identifisere familier med behov for støtte fra det offentlige, men at det samtidig er en utfordring at tjenestene ikke alltid klarer å avdekke hjelpebehov tidlig nok, og at familier i noen tilfeller ikke får riktig hjelp eller ikke klarer å nyttiggjøre seg av tilbudene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne anerkjenner at mange familier med lav inntekt er avhengige av flere ulike stønader, og at når ytelsene utbetales på forskjellige tidspunkt, kan dette gi manglende forutsigbarhet i hverdagsøkonomien. Dette kan gjøre det vanskelig å planlegge faste utgifter og håndtere uforutsette kostnader, og skaper en ekstra belastning for familier som allerede har begrenset økonomisk handlingsrom.

Komiteen viser til at helsestasjons- og skolehelsetjenesten løftes fram som sentrale tjenester i arbeidet med å sikre barn en god start på livet. Det framgår at disse tjenestene møter nesten alle familier, og derfor har en særlig viktig rolle i oppfølging, veiledning og tidlig identifisering av behov. Komiteen merker seg at meldingen viser til tiltak som skal styrke kompetanse og

kapasitet i tjenestene, blant annet gjennom ordninger som legger til rette for videreutdanning av helsesykepleiere i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det i statsbudsjettet ble enighet om å flytte midler fra tilskuddet til helsestasjons- og skolehelsetjenesten til en ny programfinansiering, uten at den totale rammen økes. Disse medlemmer delte i den prosessen bekymringen til Norsk sykepleierforbund, Barneombudet, Landsforeningen 1001 dager, Stine Sofies Stiftelse og andre aktører som var bekymret for at det er en reell risiko for at sentrale forebyggende tjenester i kommunene svekkes når flere formål skal dekkes innenfor samme bevilgning. Disse medlemmer vil understreke at tjenestene som tilbys av helsestasjonene er avgjørende for tidlig innsats og for å sikre barns helse og utvikling.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg at at kommunene søkte om over 1 mrd. kroner i 2025, mens kun 451 mill. kroner ble utbetalt. Det viser at kommunenes behov for å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten er vesentlig større enn de bevilgede midlene.

Dette medlem mener gratis foreldreforberedende kurs er et viktig og effektivt forebyggende tiltak og må inngå i tjenestene helsestasjonene tilbyr i kommunene. Dette medlem er bekymret for at kommuner kutter kurs grunnet lav jordmorbemanning, og gravide må betale for kurs privat. Dette skaper ulikhet i informasjonstilgangen og svekker et viktig forebyggende og helsefremmende tilbud. Dette medlem er bekymret for at familier med dårlig råd eller minoriteter som ikke snakker godt norsk, i mindre grad deltar på familieforberedende kurs. Dette medlem er enig med Jordmorforbundet NSF i deres høringsinnspill om at

«kunnskap og forberedelse gjennom kurs gir trygvere svangerskap og fødsler, og sammen med hjemmebesøk vet vi at økt opplevelse av mestring kan forebygge psykiske og fysiske utfordringer.»

Komiteen viser videre til at barnehagen løftes fram som en viktig arena for barns utvikling, læring og sosiale deltakelse. Det framgår at deltakelse i barnehage kan ha betydning for barns språkutvikling, sosiale kompetanse og forberedelse til skolestart, særlig for barn fra familier med lav sosioøkonomisk status. Samtidig merker komiteen seg at meldingen understreker at effekten av barnehagedeltakelse er avhengig av kvaliteten på tilbudet.

Komiteen viser til at meldingen omtaler funn fra Ekspertgruppen om betydningen av barnehager, skoler og SFO for sosial utjevning og mobilitet (Løken-gruppen), som blant annet peker på betydningen av høy kvalitet i barnehagen og kompetente ansatte for barns

utvikling. Komiteen merker seg at regjeringen støtter vurderingen av at systematisk og vedvarende profesjonsutvikling av ansatte i barnehagen er viktig, og at meldingen samtidig legger til grunn at krav til kvalitet, kompetanse og pedagogisk arbeid allerede er fastsatt gjennom barnehageloven og rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.

Komiteen viser videre til at meldingen peker på bemanningssituasjonen i barnehagene som en viktig forutsetning for kvalitet og trygghet. Det framgår at utfordringer knyttet til rekruttering, fravær og stabilitet i bemanningen kan påvirke tilbudet, og at dette er et ansvar som både stat og kommuner må følge opp gjennom eksisterende regelverk og lokale tiltak.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at meldingen omtaler redusert foreldrebetaling i barnehage som et sentralt virkemiddel for å øke deltakelsen og redusere økonomiske barrierer for barnefamilier. Det framgår at regjeringen har redusert maksimalprisen for barnehagedeltakelse fra 3 315 kroner i 2022 til 2 000 kroner i 2025, målt i nominelle kroner. Videre vises det til at maksimalprisen i sentralitetssone 5 og 6, utenom tiltakssonen, er 1 500 kroner per måned, og at barnehage er gratis i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at mange små barn har store deler av sin hverdag i barnehage. Dette medlem mener barnehagen skal gi trygg og god omsorg. Dette medlem ønsker å prioritere gratis barnehage og SFO fra barn nummer tre. Samtidig mener dette medlem en moderat økning av maksprisen kan aksepteres dersom lavinntektsfamilier skjermes og det satses på økt bemanning. Dette medlem er kritisk til at regjeringen og Sosialistisk Venstreparti har prioritert milliarder på tilnærmet gratis barnehage, og samtidig har oversett behovet for å sikre barnehagene nok ansatte. Dette medlem viser til at maksprisen for barnehage er betydelig redusert de siste årene, og for familier med lav inntekt fantes det allerede moderasjonsordninger og gratis kjernetid. Dette medlem er kritisk til et slikt «felleskap» som prioriterer gratis barnehage for høyinntektsfamilier, samtidig som barnehagene mangler ansatte og barna av den grunn ikke blir godt nok ivaretatt.

Komiteen merker seg at meldingen beskriver to nasjonale moderasjonsordninger for familier med lav inntekt. Minstekravet til redusert foreldrebetaling innebærer at ingen familier skal betale mer enn seks pst. av samlet skattbar inntekt for en barnehageplass, med maksimalprisen som øvre grense. Ordningen med gratis kjernetid gir barn fra familier med inntekt under en fastsatt grense rett til 20 timer gratis opphold i barnehage per uke for barn i alderen 2–5 år.

Komiteen viser videre til at familier med mer enn ett barn i barnehage har rett til søskenmoderasjon, og at barnehage er gratis for det tredje barnet i familien når alle barna går samtidig i barnehage. Meldingen viser også til at det er etablert et øremerket tilskudd til enkeltkommuner for informasjons- og rekrutteringsarbeid rettet mot familier med minoritetsspråklige barn. I tillegg framgår det at kommunene har mulighet til å benytte helautomatiserte avgjørelser ved behandling av søknader om moderasjon i foreldrebetalingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre forventer at regjeringen følger opp anmodningsvedtak nr. 670 (2024–2025), jf. Innst. 239 S (2024–2025), om å fremme nødvendige lovforslag for å sikre at barn født i desember får rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, på lik linje med barn født i september, oktober og november. Disse medlemmer mener dette er svært viktig fordi barn som er født i desember, kan måtte vente inntil ett år og åtte måneder på barnehageplass, som dessverre innebærer at mange foreldre må ta ulønnet permisjon mens de venter.

Komiteen merker seg at meldingen også omtaler tilbud om åpen barnehage i mange kommuner, og at dette framheves som en viktig rekrutteringsarena, blant annet fordi foreldre får økt kjennskap til barnehage tilbudet og lav terskel for deltakelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til Stortingets anmodningsvedtak nr. 872 (2024–2025), jf. Innst. 510 L (2024–2025). Vedtaket innebærer at regjeringen skal vurdere å endre en gitt formulering i tilskuddsordningen for åpen barnehage, nærmere bestemt tilskuddsforskriften § 8 fjerde ledd. Disse medlemmer merker seg innspillene fra IKOs barnehagenettverk og Nettverket for åpne barnehager i Bergen og omegn, som sier at hele tilskuddssystemet for private åpne barnehager er for komplekst og ikke fungerer til beste for barnehagene eller for kommunene. Disse medlemmer viser også til at regjeringen vil vurdere virkemidler for å øke kommunenes tilbud om åpne barnehager. Disse medlemmer legger til grunn at dette, sammenholdt med anmodningsvedtak nr. 872 (2024–2025), innebærer at regjeringen bør utrede en ny helhetlig modell for tilskudd til private åpne barnehager. Disse medlemmer mener det i utredningsarbeidet bør vurderes om den nye tilskuddsordningen skal være fastsatt med hjemmel i barnehageloven § 19 a, eller om åpen barnehage bør defineres og avgrenses i en egen paragraf i barnehageloven hvor rett til tilskudd og kommunens styringsrett også inngår. Disse medlemmer mener en slik tilskuddsordning for private åpne barnehager skal fremme godt

samarbeid mellom de private åpne barnehagene og kommunens øvrige velferdstjenester for barn og foreldre, herunder helsestasjonstjenesten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell for tilskudd til private åpne barnehager og vurdere hjemling i barnehageloven § 19 a eller i en egen bestemmelse som også regulerer tilskuddsrett og kommunal styring. Utredningen skal ta hensyn til barnehagetypens særtrekk, særlig at kostnadene er uavhengige av antall barn til stede.»

Komiteen viser til at meldingen følger opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 611 av 7. mai 2024, der regjeringen ble bedt om å vurdere grep som kan styrke barnets rett til beskyttelse mot vold og seksuelle overgrep i saker om samvær og omsorg. Komiteen merker seg at Barne- og familiedepartementet vil utrede og vurdere behovet for tiltak og eventuelle regelverksendringer i samarbeid med andre berørte departementer, og at dette inngår i det videre arbeidet med å styrke barns beskyttelse og rettssikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner inneholder 122 tiltak som skal følges opp i perioden 2024–2028. Disse medlemmer viser til at status på hvert av tiltakene og ni anmodningsvedtak ble presentert i en rapport sommeren 2025. Disse medlemmer viser også til at ett av temaene som inngår i planen, er hvordan vold og overgrep kan forebygges i et folkehelseperspektiv.

Disse medlemmer viser videre til at det ble tatt flere grep i ny barnelov for å styrke barns rettigheter. Det ble innført et eget rettighetskapittel innledningsvis i loven og inntatt en egen bestemmelse om barns rett til beskyttelse mot vold. Det er videre presisert i loven at retten til samvær ikke gjelder hvis samvær ikke er til barnets beste, og det er dessuten understreket at risiko for vold og overgrep typisk vil være situasjoner hvor det ikke vil være til barnets beste med samvær.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til anmodningsvedtak nr. 515 (2024–2025), fattet av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:15 S (2024–2025), jf. Innst. 154 S (2024–2025), hvor regjeringen bes sikre at personer dømt for overgrep mot barn normalt ikke skal ha samvær med egne barn, og at relevant lovverk gjennomgås og endres der det er behov. Disse medlemmer mener det er avgjørende at barns rett til trygghet og beskyttelse får klar forrang i slike saker. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at personer dømt for overgrep mot barn skal kunne ha samvær med

egne barn, og understreker at lovverket må gi barn et reelt og rettslig forankret vern. Hensynet til barnets sikkerhet må alltid veie tyngst.

Disse medlemmer mener det er avgjørende at barn og unge skal kunne delta i idrett og fritidsaktiviteter i trygge omgivelser, uten å risikere å bli utsatt for overgrep, trakassering eller annen uakseptabel atferd. Disse medlemmer understreker behovet for å skjerpe kravene til politiattest og sikre at rutineene for kontroll og oppfølging faktisk fungerer i praksis. Det må stilles klare krav til både ledere, trenere og frivillige som har ansvar for barn og unge, og idrettsorganisasjonene må støttes i arbeidet med å forebygge og håndtere slike saker, med mål om å øke tryggheten til barn og unge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil særlig fremheve de alvorlige utfordringene som knytter seg til barn som utsettes for vold i hjemmet. I henhold til statistikk fra Bufdir «Vold mot barn fra foreldre» har andelen foreldre som utøver grov fysisk vold mot barna, økt jevnt med ett prosentpoeng fra 2007 til 2015, og videre med ett prosentpoeng fra 2015 til 2023. Andelen mødre/stemødre som utøvde grov fysisk vold, økte svakt fra 2007 til 2015, og økte deretter videre mellom 2015 og 2023. Omfanget av fedre/stefedre som utøver grov fysisk vold, er mer stabilt. Flertallet viser til høringsuttalelse fra Stine Sofies Stiftelse om forskning som viser at jo mer vold og overgrep man opplever i barndommen, desto høyere sannsynlighet er det for voldtekt, psykisk og fysisk mishandling senere.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i at det er spesielt viktig at barn som utsettes for vold og overgrep, får rask og koordinert hjelp. Dette flertallet støtter regjeringens mål om å øke kompetansen i helsestasjons- og skolehelsetjenesten for å forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Dette flertallet mener også det er avgjørende viktig at ansatte i barnehage og skole øker sin kompetanse og årvåkenhet knyttet til vold og omsorgssvikt. Dette flertallet mener det er bekymringsfullt at det kommer signaler om at antallet bekymringsmeldinger til barnevernet fra barnehage, skole og helsestasjon er synkende.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, deler Stine Sofies Stiftelses bekymring i deres hørings svar for at oppvekstmeldingen ikke reflekterer den kunnskapen vi allerede har om hvor grunnleggende barndomsbelastninger, vold og overgrep er for barns helse, utvikling og fremtidige levekår. Vold og overgrep er et folkehelseproblem som rammer alle sektorer, og som er en ledende årsak til ulikhet i helse.

Dette flertallet savner en tydeligere forståelse av disse sammenhengene i meldingen.

Dette flertallet mener at alle barn i Norge fra barnehagealder av skal vite hva andre ikke har lov til å gjøre mot dem. Arbeidet mot vold og overgrep må sikre at barn kan fortelle trygt, vet hva som skjer, og får best mulig hjelp. Dette flertallet ønsker å sikre at ansatte i barnehager har kompetanse til å oppdage seksuelle overgrep og får opplæring i rutiner for hvordan dette skal håndteres. Dette flertallet vil styrke innsatsen mot vold og overgrep gjennom å sikre at det tilbys undervisning om vold og overgrep mot barn til ledere og frivillige i lag, foreninger og ideelle organisasjoner.

Et fjerde flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at kunnskap og forskning om barndomsbelastninger og -vold som et folkehelseproblem, med vekt på de første tusen dagene i barns liv, tilgjengeliggjøres i relevante tjenester.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å integrere kunnskapen om barndomsbelastninger og -vold som et folkehelseproblem, med vekt på de første tusen dagene i barns liv.»

Komiteen viser til at foreldrepenger og foreldrepermisjon omtales som sentrale virkemidler for å sikre tid og økonomisk trygghet i barnets første leveår. Det framgår at ordningene legger til rette for at foreldre kan være til stede i en sårbar fase, og for at begge foreldre kan delta i omsorgen for barnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen i meldingen beskriver at barnetrygden er viktig i innsatsen for å redusere fattigdom blant barnefamilier, og at den vil videreføre barnetrygden som en universell skattefri overføring til barnefamilier. Disse medlemmer er enige i dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener barnetrygden er et av de mest effektive tiltakene mot barnefattigdom, og at dersom barnetrygden ikke prisjusteres, mister den mer og mer av sin viktige betydning for småbarnsforeldres økonomi og inntekt. Da regjeringen Solberg startet opptrappingen av barnetrygden i 2019, var dette den første gangen barnetrygden ble justert på 20 år. Videre økte barnetrygden både i 2020 og i 2021. Disse medlemmer viser til at Høyre i sitt alternative budsjett prisjusterte barnetrygden for alle

barn fra 1. februar 2026 med en økonomisk ramme på 609 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at mange ønsker flere barn enn de faktisk får, men møter økonomiske eller samfunnsmessige barrierer som hindrer dem i å realisere sine drømmer om å stifte familie. Dette medlem mener at ved å gi skattelette, øke barnetrygden og sikre rett på foreldrepenger til alle – inkludert studenter – kan man fjerne noen av de hindrene som i dag begrenser antall barn, samt innrette familiepolitikken slik at det lønner seg å få barn tidlige. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår «skattelette per barn»: For de første to barna får foreldre skattefradrag på 50 000 kroner per barn, og fra tredje barn og videre får de 100 000 kroner per barn. Dette medlem ønsker ubyråkratiske og effektive måter å prioritere familiene på, og «skattelette per barn» er et slikt positivt grep for å sette familiene først.

Dette medlem er kritisk til utfasing av overgangsstøtten for enslige forsørgere. Denne ordningen er et svært viktig sikkerhetsnett for en dokumentert høyrisikogruppe.

Dette medlem merker seg også at foreldrepengundersøkelsen fra 2021 viser at tre av fire mødre ønsker lengre permisjonstid, og at nær halvparten av mødre tar ut ulønnet foreldrepermisjon. Dette medlem er bekymret for at tid med barna blir et gode for de med sterkest økonomi.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste at barnetrygden skal prisjusteres hvert år.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å lovfeste barnets beste som et grunnleggende hensyn i sosialtjenesteloven.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å erstatte engangsstøtten og innføre rett på foreldrepenger til alle. Minstenivå på foreldrepenger skal være på 3 G.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, er bekymret over utviklingen i leseferdigheter og leseglede blant barn og unge. Flertallet mener lesing er en grunnleggende ferdighet og en forutsetning for å kunne delta aktivt i skole, arbeidsliv og samfunn. Det må derfor tas tydeligere grep for å

styrke leseopplæringen og fremme leselyst, både i skolen og gjennom fritidstilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til regjeringens leseløft, som omhandler flere bøker både i barnehagen, skolen og skolebibliotekene, mindre skjermbruk særlig for de minste elevene, en lesekommisjon som skal tilrå hva som gir best leseopplæring, intensiv opplæring i lesing for elever på alle trinn som strever med lesing, og at barn og unge skal lese hver dag på skolen.

Komiteen viser til at meldingen i delkapittel 4.2.8 omtaler barn og unges digitale oppvekst som en del av det helhetlige arbeidet for å sikre en trygg oppvekst

Komiteen viser til at den varslede fremleggelsen av en egen melding om trygg digital oppvekst, Meld. St. 32 (2024–2025) Trygg oppvekst i et digitalt samfunn, ble lagt frem 10. juni 2025. Komiteen viser til sine merknader i Innst. 137 S (2025–2026).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at barn og unge i dag tilbringer store deler av hverdagen på digitale plattformer. Dette stiller nye krav til forebygging og trygghet også på nett. Disse medlemmer mener derfor det er avgjørende at politiet og øvrige relevante instanser har tilstrekkelig digital kompetanse for å forebygge uønskede og kriminelle hendelser i det digitale rom. Disse medlemmer mener at gode oppvekstvilkår også må sikres på nett, så lenge barn og unge befinner seg der. Disse medlemmer mener derfor at det trengs en mer målrettet, kravbasert og ærlig politikk for å sikre barn og unge gode oppvekstvilkår.

3.5 Like muligheter gjennom utdanningsløpet, på fritidsarenaer og inn i arbeidslivet

Komiteen viser til at kapittel 5 i meldingen omhandler barn og unges deltakelse i utdanning, fritid og overgang til arbeid, og hvordan disse arenaene samlet sett har stor betydning for mestring, tilhørighet og muligheter senere i livet. Det framgår at sosioøkonomiske forskjeller i oppveksten ofte gjenspeiles i ulik deltakelse og ulike utfall i skole, fritid og arbeidsliv, og at forskjellene kan forsterkes om man ikke får tilgang til inkluderende fellesskap og støttende arenaer gjennom oppveksten.

Komiteen viser til at meldingen beskriver hvordan skolen er en sentral arena både for læring og sosial utjevning, men at skolen alene ikke kan kompensere for alle ulikheter i barns oppvekstvilkår. Det framgår at barn og unge som vokser opp i familier med lav inntekt og lav utdanning, i gjennomsnitt har svakere skole-

prestasjoner, lavere trivsel og høyere risiko for frafall. Det pekes på at disse forskjellene kan forsterkes gjennom skoleløpet dersom tiltak ikke settes inn tidlig og systematisk.

Komiteen viser til at regjeringens mål er at skolen skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, samtidig som innsatsen for mindre forskjeller i oppvekstvilkår også legger bedre til rette for læring og trivsel blant alle elever. Det framgår at dette forutsetter et trygt skolemiljø, mer praktisk og variert undervisning og bedre sammenheng mellom barnehage, skole og øvrige tjenester rundt barn og unge.

Komiteen merker seg at regjeringen, som del av oppfølgingen av Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole – bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn, har lagt fram en rekke tiltak for å styrke elevenes motivasjon og læringsutbytte. Det framgår at regjeringen vil utvikle en ny skolemiljøundersøkelse som skal erstatte Elevundersøkelsen, samt utarbeide en strategi for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Videre er det etablert en tilskuddsordning for skolemiljøteam, der kommuner med særskilte utfordringer prioriteres, og hvor teamene også kan ha barnehage som målgruppe.

Komiteen viser til at man peker på betydningen av elevenes sosiale og emosjonelle kompetanse for læring, trivsel og senere deltakelse i arbeid og samfunnsliv. Det framgår at regjeringen vil styrke dette arbeidet gjennom en kompetansepakke knyttet til det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring, og vurdere om sosiale og emosjonelle ferdigheter bør inngå i veiledningsmateriale for skole–hjem–samarbeid.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er bekymret over at skolen, med lærerne i front, møtes med urimelige krav til hva de skal kompensere for av negativ utvikling i samfunnet. Dette medlem mener en god skole tar alle barn på alvor og ser dem som hele mennesker. Skolen skal gi alle barn kunnskap og grunnleggende ferdigheter, opplevelse av mestring og stimulere livslang lærelyst. Samtidig skal skolen ha et bredt syn på kunnskap og kompetanse. I samarbeid med hjem og familie skal skolen bidra til elevenes dannelse som ansvarlige, deltakende, forankrede og reflekterende samfunnsborgere. Dette medlem vil at norsk skole skal bygge på grunnleggende verdier fra vår kristne og humanistiske kulturarv.

Dette medlem viser til en uttalelse fra Andreas Schleicher, utdanningsdirektør, OECD:

«Læring er ikke en transaksjon, men en sosial og relasjonell opplevelse. Elever lærer best fra lærere de elsker [...] Kvalitet avhenger av å rekruttere, beholde og utvikle dyktige mennesker, og gi disse menneskene gode muligheter til å arbeide utenfor klasserommet. Du vil vite hvem dine elever er, hva de ønsker å bli, du vil være i stand til å støtte dem på deres reise.»

Dette medlem mener skolen skal danne så vel som utdanne, slik at hver enkelt kan få realisert sitt potensial ut fra sine interesser og evner. Om den norske skolen lykkes med dette, er stadig mer tvilsomt. Dette medlem anerkjenner at det finnes lyspunkter, som at flere fullfører videregående skole, men altfor mange piler peker nedover. Samtidig merker dette medlem seg at ferdighetene i norsk, matte og naturfag har falt til snittet blant land i OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) og til bunns i Norden, hvis man ser bort fra Island. Lesegleden er helt på bunnen blant alle de 65 landene som deltar i PIRLS-undersøkelsen. Norske elever er nesten på bunnen i OECD i tid brukt på å lese for fornøyselsens skyld. Motivasjonen til elevene har falt, det samme har foreldrenes støtte til barns læring. Dette medlem er svært bekymret over at søkningen til lærerutdanningen er på et alarmerende lavt nivå, særlig for grunnskolelærere. Samtidig øker omfanget av mobbing, skolevegring og antall elever med ADHD-diagnoser. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis arbeid over tid for å styrke skolen, jf. Dokument 8:26 S (2024–2025).

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil understreke at friskolene har en rolle i arbeidet for å hindre utenforskap blant barn og unge. Flertallet merker seg at dette ikke er omtalt i stortingsmeldingen. Flertallet vil understreke at friskolenes alternative pedagogiske retninger og spesialiserte tilbud ofte fungerer som innovatør for nye undervisningsformer – i tillegg til at de gir elever og foreldre reelle valgmuligheter. Det gir utvikling og økt kvalitet i hele skolesektoren. Regjeringen må derfor legge til rette for friskoler som en del av politikken på oppvekstområdet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at foreldre har rett til å velge alternativ opplæring for sine barn gjennom at retten til å velge skole er nedfelt i Den europeiske menneskerettskonvensjon. Dette medlem mener friskoler bidrar til mangfold og er et viktig supplement til den offentlige skolen. Dette medlem mener friskolene må sikres økonomiske rammer som gjør dem til reelle alternativ for alle deler av befolkningen, også de med svak økonomi. Dette medlem mener dagens regjering forsøker å svekke alle foreldres rett til å velge skole for sine barn, noe som viser mangel på forståelse for hvor viktig dette mangfoldet er for den enkelte, for lokalsamfunn og for hele det norske samfunnet.

Komiteen viser til at meldingen beskriver utfordringer knyttet til overganger i utdanningsløpet, særlig for barn og unge med sammensatte behov. Det framgår at manglende informasjonsdeling og svakt samarbeid mellom tjenester kan bidra til brudd i oppfølgingen. Re-

gjeringen vil derfor utvikle oppdatert støttemateriell for gode overganger i hele utdanningsløpet, fra barnehage til videregående opplæring, og vurdere hvordan dette også kan omfatte elever som må bytte skole, blant annet ved flytting eller plassering i barnevernstiltak.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti er bekymret over en for svak overgang mellom barnehage og skole. Evalueringen av seksårsreformen viser at seksåringene har fått mindre frilek og mer bokstavlæring. Både lærere og elever savner leken. Noen mener dette ikke er et problem, og disse medlemmer viser til en studie som indikerer at barn som starter tidlig i førsteklasse med bokstavlæring, blir bedre lesere i slutten av førsteklasse. Det er ikke overraskende, spørsmålet er hvordan det går når barna blir eldre. Disse medlemmer viser til at Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti var imot skolestart for seksåringene fordi leken hører barndommen til. Den gir barna glede, utvikling og læring. Leken er små barns foretrukne læringsform og har stor betydning for hjernens utvikling. Frilek er avgjørende for å lære seg å ta beslutninger, løse problemer, utøve selvkontroll og følge regler. Leken er nødvendig for å lære å få seg venner og løse konflikter.

Disse medlemmer viser til at Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil innføre førskole for seksåringene og ha skolestart først ved fylte syv år, slik Danmark og Finland har, jf. Dokument 8:106 S (2022–2023). Disse medlemmer mener resten av grunnskolen bør ha kortere skoledager for å gi mer tid til frilek etter skoletid. Flere trykte lærebøker vil gi barna bedre leseforståelse, mer leseglede og færre forstyrrelser, jf. Dokument 8:26 S (2024–2025).

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, er kritisk til regjeringens forslag om å ta stadig mer av barn og unges fritidsaktiviteter inn i skolefritidsordningen. Flertallet mener det er grunn til å advare kraftig mot denne retningen, som i realiteten innebærer en gradvis statliggjøring av barns fritid og frivilligheten.

Flertallet tviler ikke på at intensjonen er god, men vil understreke at når staten gjennom SFO-strukturen begynner å definere hvilke frivillige tilbud som skal gis plass, hvilke aktiviteter som skal løftes, og hvordan de skal integreres i skolehverdagen, beveger man seg etter flertallets syn over i et landskap der det offentlige snevrer inn det mangfoldet og den uavhengigheten som er selve kjennetegnet på norsk frivillighet.

Komiteen viser til at meldingen dokumenterer en positiv utvikling i gjennomføringen av videregående opplæring, men at det fortsatt er betydelige forskjeller. Ungdom med lav sosioøkonomisk bakgrunn og inn-

vandregutter på yrkesfag er overrepresentert blant dem som ikke fullfører. Det er iverksatt flere tiltak for å styrke gjennomføringen, blant annet gjennom ny opplæringslov, utvidede rettigheter, styrket oppfølgingstjeneste og økt satsing på læreplasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil understreke meldingens omtale av gratis skolemat. Det handler både om utjevning av sosiale forskjeller, kosthold, matvaner og helse, og et bidrag til trivsel og fellesskap.

Disse medlemmer støtter regjeringens ambisjon om å gradvis innføre et sunt, enkelt skolemåltid der skolene står fritt i hvordan de vil organisere dette, som beskrevet i Meld. St. 15 (2022–2023) Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller.

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at regjeringen vil jobbe for et sunt og enkelt skolemåltid. Disse medlemmer mener det først og fremst er viktig å sikre at barn og unge gjennom skoletilbudet sikres grunnleggende ferdigheter, men mener det må være opp til hver enkelt kommune og skole å innføre skolemåltid dersom det er ønskelig.

Komiteen viser til at meldingen også omtaler utfordringer knyttet til unge som står utenfor arbeid og utdanning, herunder unge uføre. Regjeringen har gjennom ungdomsløftet lagt fram en forsterket innsats for å få flere unge i arbeid, blant annet gjennom arbeidsrettede ungdomsprogram, styrket individuell jobbstøtte, lavterskeltilbud og tettere samarbeid mellom Nav og fylkeskommunal oppfølgingstjeneste.

Komiteen viser til at meldingen beskriver en bekymringsfull utvikling i antallet unge som mottar uføretrygd. Det framgår at andelen unge uføre har økt over tid, og at dette i stor grad gjelder unge med sammensatte utfordringer knyttet til psykisk helse, lav fullføring av videregående opplæring og svak tilknytning til arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener tilgang til fritidsaktiviteter er avgjørende viktig for barn og unge, og viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2026, som legger opp til at 30 000 flere barn vil kunne delta på en fritidsaktivitet.

Disse medlemmer støtter ambisjonen om at flere unge med behov får tidlig arbeidserfaring blant annet gjennom sommerjobb. Det vises i den forbindelse til Høyres alternative statsbudsjett for 2026, hvor det bevilges 3,3 mill. kroner til et sommerjobbprosjekt for ungdommer, og til representantforslag fra Høyre, jf. Dokument 8:61 S (2025–2026), om å gjøre det enklere for unge å komme i jobb, jf. Innst. 112 S (2025–2026).

Komiteen viser til at fritidsarenaene omtales som viktige for barns sosiale tilhørighet, nettverk og utvikling. Samtidig beskriver meldingen betydelige forskjeller i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Barn og unge fra familier med lav inntekt, og særlig barn og unge med minoritetsbakgrunn, er underrepresentert i idrett og andre organiserte fritidsaktiviteter. Meldingen peker på at dette kan ha sammenheng med økonomiske barrierer, manglende informasjon, svake sosiale nettverk og at tilbudene ikke alltid oppleves som tilgjengelige eller relevante.

Komiteen viser til at Fritidserklæringen er et sentralt rammeverk for regjeringens samarbeid med sivilsamfunnet for å øke deltakelsen i fritidsaktiviteter blant barn og unge. Erklæringen er en intensjonsavtale mellom regjeringen, KS og frivillige organisasjoner, med mål om at alle barn skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon.

Komiteen merker seg at regjeringen legger stor vekt på gode rammevilkår for frivillig sektor, blant annet gjennom forutsigbar finansiering og enkle regelverk. Det vises til statlige ordninger som momskompensasjon, Frifond, lokale aktivitetsmidler og spillemidler til idrett og kultur. Komiteen viser til at ordningen med merverdiavgiftskompensasjon er gjort permanent, og at ordningen skal evalueres for å vurdere om innretningen kan gjøres mer treffsikker.

Komiteen viser videre til at fritidsklubber omtales som viktige lavterskelarenaer for ungdom, særlig i forebyggende arbeid. Samtidig beskrives utfordringer knyttet til finansiering, bemanning og kompetanse. Det framgår at regjeringen vil bidra til et kvalitetsløft i fritidsklubbene, blant annet gjennom bedre rammevilkår og videreutvikling av kulturell og digital infrastruktur, slik det også varsles i Alle inkludert! – Handlingsplan for like muligheter til å delta i kultur-, idretts- og friluftslivsaktiviteter, 2024–2026.

Komiteen viser til at investeringer i anlegg for idrett og fysisk aktivitet er en forutsetning for bred deltakelse i lokalsamfunnene. Statlige tilskudd til anlegg er det viktigste virkemiddelet i idrettspolitikken, og ventetiden for spillemidler er redusert betydelig i inneværende regjeringsperiode. Det vises også til ekstra tilskudd til nærmiljøanlegg i områder med levekårsutfordringer, og at ordningen skal revideres med ny innretning fra 2026.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har fjernet gaveforsterkningsordningen og halvert skattefradragsordningen for gaver til frivilligheten. Flertallet er bekymret for at dette svekker grunnlaget for mange lag og foreninger som gjør en viktig innsats for barn og unge over hele landet. Redusert støtte og giverglede vil på sikt kunne gå

ut over deltakelse, aktivitetstilbud og inkludering i nærmiljøene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at også tro og livssyn kan ha en viktig betydning i barn og unges oppvekst, og at tros- og livssynssamfunnene kan spille en viktig rolle som møteplass og fellesskap med ulike aktiviteter. Disse medlemmer viser til vårt felles mål om et livssynsåpent samfunn, og at det både i forbindelse med Totalberedskapskommisjonen, Totalberedskapsmeldingen og Ekstremismemeldingen ble lagt vekt på tros- og livssynssamfunnenes positive betydning for fellesskapet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti reagerer sterkt på at meldingen nesten fullstendig overser tros- og livssynssamfunnene, til tross for at disse er blant landets viktigste og mest stabile fellesskapsbyggere for barn og unge. Disse medlemmer mener det er uforståelig at regjering gjennom meldingen hevder å styrke den «universelle grunnmuren» i forebyggingen, samtidig som meldingen ignorerer en av de største frivillige sektorene i landet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er bekymret for vilkårene for tro i Norge, når fem ulike departementer i samarbeid klarer å glemme- eller verre – bevisst har nedprioritert tros- og livssynsfeltet i arbeidet med denne meldingen.

Dette medlem merker seg at Arbeiderpartiet trekker frem at trossamfunnene er nevnt i annet arbeid fra regjeringen, for eksempel meldingen om forebygging av ekstremisme, Ekstremismemeldingen.

Dette medlem vil understreke at spørsmål om mening, verdier og tilhørighet er en naturlig del av oppveksten, og at arenaer hvor barn og unge kan utforske dette i trygge fellesskap, er viktige for både psykisk helse og livsmestring. For mange barn og unge er tro og livssyn ikke et privat anliggende isolert fra hverdagen, men en sentral del av deres identitet, relasjoner og forståelse av seg selv og samfunnet rundt seg.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Den norske kirkes særlige oppdrag som landets folkekirke, jamfør trossamfunnsloven § 16, og anerkjenner at kirken med sin tilstedeværelse over hele landet er en viktig samarbeidspartner for kommuner og offentlige tjenester i arbeidet med å skape gode oppvekstvilkår.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at svært mange barn og unge finner avgjørende ressurser for sin oppvekst i religiøse fellesskap. Om lag halvparten av landets befolkning under 18 år er medlemmer i Den norske kirke, og over 23 000 personer

var i 2024 frivillige i kirkens arbeid for barn og unge, samtidig som 33 000 ble konfirmert, 27 000 døpt, og nesten 1 000 ansatte arbeider innen diakoni og kirkelig undervisning. Dette medlem anerkjenner at trossamfunnenes innsats utgjør en nasjonal infrastruktur som har en helt reell og målbar betydning for barn og unges oppvekstvilkår, ikke minst fordi det som kanskje aller mest forebygger utenforskap er nettopp at barn og unge finner mening, tilhørighet og fellesskap.

Dette medlem viser i tillegg til at det i kristne trossamfunn utenfor Den norske kirke er til sammen nesten 400 000 medlemmer, og her er et mangfoldig og omfattende tilbud for barn og unge.

Dette medlem viser til en analyse av det kristne ungdomsarbeidet som finner sted i organisasjoner tilknyttet Den norske kirke, hvor forskerne Hallesby Norheim og Tveitereid (2020) fant at disse organiserer omkring 100 000 ungdommer:

«Fordelingsutvalget, et forvaltningsorgan underlagt Barne- og likestillingsdepartementet, holder oversikt over medlemsutviklingen i alle barne- og ungdomsorganisasjoner som mottar statsstøtte, deriblant de kristne. Deres statistikk viser at den massive medlemssnedgangen som begynte på slutten av 1970-tallet flatet ut omkring millenniumskiftet. Siden da har organisert kristent ungdomsarbeid opplevd medlemsvekst. Alle kristne barne- og ungdomsorganisasjoner sett under ett, har økt fra 111.960 medlemmer i 2001 til 144.390 medlemmer i 2018/19, en økning på 29%. For organisasjoner knyttet til Den norske kirke er de samme tallene 85.423 i 2001 og 98.545 i 2018/19.»

(Hallesby Norheim & Tveitereid, Tidsskrift for praktisk teologi, nr. 2/2020, side 8)

Dette medlem mener stortingsmeldingen bør revideres i en tydelig livssynsåpen retning. En livssynsåpen politikk innebærer likebehandling og anerkjennelse av mangfoldet i barn og unges liv og forutsetter at tros- og livssynsbaserte organisasjoner ses som legitime og verdifulle samarbeidspartnere i oppvekstpolitikken, på linje med andre ideelle og frivillige aktører.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at tros- og livssynsbaserte organisasjoner inngår som en naturlig del av samarbeidet i oppfølgingen av Meld. St. 28 (2024–2025), og at slike aktører likebehandles med øvrige frivillige og ideelle organisasjoner i det forebyggende arbeidet for barn og unge.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til stortingsmeldingens omtale av avtalebaserte områdesatsinger som et viktig virkemiddel for å fremme gode og trygge oppvekstmiljøer i levekårsutsatte områder. Dette medlem mener slike satsinger må være langsiktige og forutsigbare, og ber regjeringen legge

til rette for flerårige avtaler mellom stat og kommune, med tydelig involvering av frivillig sektor.

3.6 Styrke laget rundt barn og unge

Komiteen viser til at kapittel 6 i meldingen omhandler behovet for en mer helhetlig og samordnet innsats for barn og unge som vokser opp med sammensatte utfordringer, og for å forebygge utenforskap, alvorlige levekårsproblemer og barne- og ungdomskriminalitet. Det framgår at mange barn og unge som har behov for hjelp fra det offentlige, møter flere tjenester samtidig, og at manglende koordinering, uklare ansvarsforhold og utilstrekkelig informasjonsdeling kan føre til at hjelpen ikke blir helhetlig eller treffsikker nok.

Komiteen viser til at det beskrives hvordan utfordringer knyttet til fattigdom, psykisk helse, skolefravær, kriminalitet og sviktende omsorg ofte henger sammen, og at disse problemene ikke lar seg løse gjennom enkeltstående sektorvise tiltak. Det framgår at barn og unge i utsatte livssituasjoner ofte faller mellom tjenestene, og at dette kan forsterke risikoen for utenforskap og varige problemer senere i livet. Meldingen peker særlig på behovet for tidligere og mer koordinert innsats overfor de som viser tegn til alvorlige utfordringer.

Komiteen viser til at kommunene har en sentral rolle i det forebyggende arbeidet overfor barn og unge, og at innsatsen må være tverrsektoriell og helhetlig. Det framgår at regjeringen vil ta sikte på å etablere et tverrsektorielt tilskudd for helhetlig og forebyggende innsats i kommunene, i form av programfinansiering. Dette er fulgt opp med at det i 2026 er satt av 520 mill. kroner. Formålet er å gi kommunene bedre forutsetninger for å utvikle langsiktige og samordnede tiltak på tvers av sektorer og redusere fragmentering i tjenestetilbudet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen vil vurdere kommunenes forebyggende ansvar overfor barn og unge, herunder ansvar for barne- og ungdomskriminalitet. Disse medlemmer mener kommunene allerede har en helt sentral rolle gjennom helsestasjoner, barnehage, skole og barnevern. Utfordringen mange steder ser ut til å være at man ikke samarbeider godt nok for å forebygge og avdekke utfordringer. Disse medlemmer mener regjeringen bør ta tak i disse samhandlingsutfordringene internt mellom alle de som ser barn og unge i hverdagen, og at det er defensivt å si at man skal vurdere dette. Disse medlemmer viser til at regjeringen har etablert et tverrsektorielt tilskudd for helhetlig og forebyggende innsats i kommunene, og håper dette vil bidra til mer tverrfaglig og tverretatlig arbeid for å fange opp sårbare barn og unge, og styrke laget rundt alle barn og unge.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen vil igangsette et individuelt, tverrsektorielt oppfølgingsløp for barn og unge og deres familier i utvalgte

kommuner med store utfordringer knyttet til barne- og ungdomskriminalitet. Disse medlemmer viser til at Høyre har tatt til orde for å styrke én-til-én oppfølging, og mener dette er noe regjeringen må igangsette raskt.

Komiteen viser til at meldingen understreker betydningen av ledelse for å lykkes med samordning av tjenester, og at regjeringen vil bidra til lederutvikling på tvers av sektorer og nivåer i kommunene, med mål om bedre koordinering av tjenester rettet mot barn og unge på lokalt nivå. Det framgår at dette skal støtte kommunenes arbeid med å bryte ned sektorgrenser og styrke felles ansvar for oppfølgingen av utsatte barn og familier.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at meldingen understreker betydningen av ledelse for å lykkes med samordning av tjenester rettet mot barn og unge. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil bidra til lederutvikling på tvers av sektorer og nivåer i kommunene, med mål om bedre koordinering av tjenester på lokalt nivå.

Disse medlemmer mener dette arbeidet må ses i sammenheng med samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge, som skal bidra til å utvikle kunnskap om hvordan tverrsektoriell samhandling kan organiseres og gjennomføres mer målrettet. Samfunnsoppdraget kan etter disse medlemmers syn gi et viktig kunnskapsgrunnlag for hvordan kommunene kan bryte ned sektorgrenser, styrke felles ansvar og utvikle mer helhetlige tjenester for utsatte barn, unge og familier.

Komiteen viser til at regjeringen vil vurdere kommunenes forebyggende ansvar overfor barn og unge, herunder ansvar knyttet til barne- og ungdomskriminalitet. Dette ses i sammenheng med behovet for tydeligere ansvarslinjer og bedre samspill mellom kommunale tjenester, politi og øvrige statlige aktører i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Komiteen merker seg at barn og unges medvirkning løftes fram som et viktig prinsipp i meldingen. Regjeringen vil styrke barn og unges medvirkning i lokal og nasjonal tiltaks- og politikkutvikling, og legge bedre til rette for at barn og unge blir hørt i saker som angår dem. Videre vil regjeringen videreutvikle og styrke ivaretagelsen av barnets beste-vurderinger i ulike sektorer, for å sikre at hensynet til barnet blir tillagt reell vekt i beslutninger som berører barn og unge.

Komiteen viser til at meldingen omtaler utfordringer knyttet til psykisk helse blant barn og unge, og behovet for raskere og mer tilgjengelig hjelp. Regjeringen tar sikte på å gjennomføre et nasjonalt prøveprosjekt med henvisningsrett for helsesykepleiere til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Formålet er å redusere ventetid og sikre tidligere tilgang til spesialist-

helsetjenester for barn og unge med behov for psykisk helsehjelp.

Komiteen viser videre til at meldingen beskriver en bekymringsfull utvikling knyttet til barne- og ungdomskriminalitet i enkelte områder, og at dette ofte henger sammen med andre levekårsutfordringer. Regjeringen vil derfor igangsette et individuelt tverrsektorielt oppfølgingsløp for barn og unge og deres familier i utvalgte kommuner som har store utfordringer med barne- og ungdomskriminalitet. Det framgår at målet er tett, koordinert oppfølging over tid, med tydelig ansvar og samhandling mellom relevante tjenester. Komiteen konstaterer at initiativet nå er igangsatt.

Komiteen merker seg at meldingen også omtaler behovet for raskere reaksjon i straffesaker der gjerningspersonen er under 18 år. Regjeringen vil utrede muligheten for å utvide den særskilte innsatsen for hurtigere behandling av straffesaker (hurtigspor) til flere politidistrikter, for å sikre tydeligere og mer forutsigbare reaksjoner overfor unge lovbytere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er bekymret over utviklingen innen barne- og ungdomskriminalitet og konstaterer at meldingen ikke inneholder konkrete tiltak knyttet til reaksjoner eller sanksjoner overfor unge gjengangere. Tiltakene begrenser seg til forebygging og samhandling, uten at det stilles krav til ansvar eller vurderes endringer i reaksjonsformene. Disse medlemmer mener dette er en alvorlig mangel, særlig sett i lys av den økende kriminaliteten blant ungdom i enkelte miljøer.

Disse medlemmer er bekymret for konsekvensene av nedbemanningen i politiet som har funnet sted under den sittende Arbeiderparti-regjeringen. Redusert politibemanning svekker evnen til å drive tilstedeværende og forebyggende arbeid, spesielt overfor barn og unge som befinner seg i risikozonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2026 foreslo å styrke grunnbemanningen i politiet med 1,4 mrd. kroner. En slik styrking ville bedret det forebyggende arbeidet og i så måte trygget barn og unge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre merker seg at regjeringen vil utrede muligheten for å utvide den særskilte innsatsen for hurtigere behandling av straffesaker der gjerningspersonen er under 18 år (hurtigspor), til flere politidistrikter. Disse medlemmer viser til at Stortinget allerede har vedtatt at det skal innføres hurtigspor i alle tingretter, og at det skal legges til rette for dette fra 2026. Det er oppsiktsvekkende at regjeringen i meldingen sier de vil utrede muligheten, som er langt mindre forpliktende enn det regjeringen allerede har blitt pålagt av Stortinget.

get. Kriminaliteten i Norge blir grovere. Utenlandske kriminelle nettverk finnes nå i alle norske politidistrikt, og flere unge rekrutteres til kriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det i 2025 ble prioritert midler til en særskilt innsats for raskere behandling av straffesaker der gjerningspersonen er under 18 år, såkalt hurtigspor, i Agder, Øst, Oslo og Vest politidistrikt. Videre utvides innsatsen i statsbudsjettet for 2026 til Sør-Vest, Sør-Øst og Trøndelag politidistrikt.

Komiteen viser til at mangelfull informasjonsdeling mellom etater kan være en barriere i det forebyggende arbeidet mot kriminalitet, ekstremisme og vold i nære relasjoner. Regjeringen vil derfor sette ned en ekspertgruppe med mandat om å utrede bedre tverretattlig samarbeid og informasjonsdeling ved forebygging av barne- og ungdomskriminalitet, ekstremisme og mishandling i nære relasjoner. Det framgår at arbeidet skal gi grunnlag for eventuelle regelverksendringer og nye tiltak. Komiteen konstaterer at en ekspertgruppe allerede er nedsatt.

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at regjeringen har nedsatt en ekspertgruppe med mandat til å utrede bedre tverretattlig samarbeid og informasjonsdeling ved forebygging av barne- og ungdomskriminalitet, ekstremisme og mishandling i nære relasjoner. Disse medlemmer støtter dette og mener at dette arbeidet må intensiveres. Disse medlemmer viser til at regjeringen har snakket om dette lenge, samtidig som utfordringene har vært økende og blitt mer alvorlige.

Komiteen merker seg at kapittel 6 samlet sett tydeliggjør behovet for en mer helhetlig og samordnet innsats overfor barn og unge med sammensatte utfordringer, og at regjeringen legger opp til en styrking av det forebyggende arbeidet gjennom både strukturelle grep, tydeligere ansvar og nye virkemidler. Meldingen legger til grunn at tidlig, koordinert og tverrsektoriell innsats er avgjørende for å forebygge utenforskap og alvorlige problemer senere i livet.

3.7 Ny kunnskap som virker

Komiteen viser til at kapittel 7 i meldingen omhandler behovet for et bedre og mer helhetlig kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å forbedre oppvekstvilkårene til barn og unge i familier med lav sosioøkonomisk status. Kunnskap er en forutsetning for å kunne utvikle treffsikre tiltak, vurdere effekter av innsats over tid og sikre at ressursene brukes der behovene er størst. Meldingen peker på at dagens kunnskapsgrunnlag på flere områder er fragmentert, og at det er begrenset sys-

tematisk kunnskap om hvilke tiltak som faktisk bidrar til sosial utjevning og sosial mobilitet.

Komiteen viser til at meldingen beskriver hvordan utfordringer knyttet til lav inntekt, utdanning, helse, deltakelse og tilknytning til arbeid ofte virker sammen, og at dette stiller krav til et kunnskapssystem som kan belyse både enkeltfaktorer og samspill mellom ulike forhold i barns og unges liv. Det framgår at manglende eller utilstrekkelig kunnskap kan gjøre det vanskelig å vurdere om tiltak når de barna og familiene de er ment for, og om innsatsen gir ønskede resultater over tid.

Komiteen merker seg at regjeringen vil bygge et kunnskapssystem for å bedre oppvekstvilkårene til barn og unge i familier med lav sosioøkonomisk status. Formålet er å styrke grunnlaget for politikkutvikling, prioriteringer og videreutvikling av tiltak, både nasjonalt og lokalt. Det framgår at et slikt system skal bidra til mer sammenhengende kunnskap på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Komiteen viser til at regjeringen vil prioritere mer forskning på oppvekstvilkårene for barn og unge i familier med lav sosioøkonomisk status, og på effektene av tiltak som skal fremme sosial utjevning og sosial mobilitet. Det framgår at dette inkluderer behov for mer kunnskap om hvilke tiltak som har størst betydning på kort og lang sikt, og hvordan tiltak virker for ulike grupper av barn og unge.

Komiteen merker seg videre at regjeringen vil forbedre datainfrastrukturen for forskning på barn og unge. Det framgår at bedre tilgang til relevante og sammenhengende data er nødvendig for å kunne følge utvikling over tid, analysere sammenhenger mellom ulike levekårsfaktorer og vurdere effekter av politiske tiltak. Samtidig understrekes det at arbeidet må skje innenfor rammene av gjeldende regelverk for personvern og informasjonssikkerhet.

Komiteen viser til at meldingen også legger vekt på behovet for å styrke koblingen mellom kunnskap og praksis. Regjeringen vil derfor videreutvikle kunnskaps- og implementeringsstøtten til kommunene, slik at forskning, evalueringer og erfaringskunnskap i større grad kan tas i bruk i det lokale arbeidet med barn og unge. Det framgår at dette skal bidra til å redusere avstanden mellom nasjonale ambisjoner og lokal gjennomføring og støtte kommunene i å utvikle og justere tiltak basert på kunnskap om hva som virker.

Komiteens medlemmer fra Høyre har merket seg at regjeringen ønsker å forbedre datainfrastrukturen for forskning på barn og unge. Disse medlemmer er i utgangspunktet positive til å få mer kunnskap om barn og unge dersom personvernet ivaretas.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti og Høyre merker seg høringsinnspillet fra Kirkens bymisjon om stortingsmeldingen:

«Kirkens Bymisjons hovedbudskap etter å ha lest rapporten er: Bruk og omsett eksisterende kunnskap til handling. Vi er utålmodige, og iverksetting av tiltak må ikke forsinkes av ytterligere utredninger eller ekspertgrupper.»

Disse medlemmer mener at kunnskapsinnhenting ikke må forsinke iverksetting av konkrete tiltak. Disse medlemmer merker seg at det i meldingen også foreslås piloteringer, på blant annet områdesatsinger og forsøk med familiekoordinator. Disse medlemmer mener regjeringen bør se på erfaringene fra modellen «Nye mønstre, trygg oppvekst», hvor man har benyttet familiekoordinatorer i flere år og har hatt gode resultater. Vi vet også at forsøket HOLF (Helhetlig oppfølging i lavinntektsfamilier) har blitt evaluert. Dette medlem vil understreke at erfaringer herfra er viktig å lære av før nye prosjekter og piloter settes i gang.

3.8 Et bredt samarbeid for inkludering av barn og unge

Komiteen viser til at meldingen påpeker at utenforskap som ung voksen i mange tilfeller er et sluttresultat av forhold og belastninger i oppveksten. Komiteen har videre merket seg at regjeringen vil invitere kommuner, fylkeskommuner, frivillighet, arbeidslivets parter, forskningsinstitusjoner m.fl. til et samlet krafttak for inkludering, og at at arbeidet med å finne de effektive og innovative inkluderingstiltakene skal intensiveres.

Komiteen konstaterer at meldingen beskriver at 10 pst. av unge mellom 15 og 29 år sto utenfor arbeid, utdanning og opplæring i 2023 (iflg. SSB), og videre at dette har store konsekvenser for den enkelte, og betydelige kostnader for samfunnet. Det vises til ulike kostnadsberegninger og at utenforskapet har vært en politisk bekymring over tid.

Komiteen ser at regjeringen mener at det er behov for å prøve ut nye arbeidsmåter, samtidig som mange aktører må spille en rolle i inkluderingsarbeidet. Dette gjelder offentlige tjenester, frivillige organisasjoner som jobber med inkludering, bedrifter som ansetter utsatte unge, og forskningsinstitusjoner som bygger kunnskap. Det ansees også nødvendig med samarbeid mellom de ulike aktørene. Komiteen har også merket seg at det henvises til den demografiske utviklingen når det gjelder arbeidskraftbehovet. Det er et stort behov for arbeidskraft i Norge, og kommunene opplever økende rekrutteringsutfordringer.

Videre har komiteen merket seg at delmålene i samfunnsoppdraget om inkludering av barn og unge omfatter temaene deltakelse i barnehage, skole, fritids-

aktiviteter og arbeid, psykiske helseplager og livskvalitet.

Komiteen konstaterer at det i meldingen vises til Meld. St. 31 (2023–2024) Perspektivmeldingen 2024, der det legges til grunn et redusert økonomisk handlingsrom og trangere budsjetter de kommende årene. Det medfører et behov for å finne nye, mer effektive og bedre måter å organisere innsatsen for inkludering av barn og unge på. Komiteen registrerer også at regjeringen etablerer en ny partnerskapsgruppe med KS, Frivillighet Norge, LNU samt representanter for partene i arbeidslivet. Formålet er å bidra til bred mobilisering. Regjeringen ønsker også å bruke eksisterende samarbeidsstrukturer som Fritidserklæringen, Partnerskap mot mobbing, konsultasjonsordningen med KS, og treparts-samarbeidet i arbeidslivet til innsats mot utenforskap. Det skal også etableres en innsatsgruppe for inkludering av barn og unge, med Forskningsrådet som vertskap, og det skal settes i gang flere samarbeidsprosjekter mellom forskere og aktører i praksisfeltet. Regional og lokal tiltaksutvikling omtales som viktig, og flere fylkeskommuner er i gang med inkluderingsinitiativer.

Komiteen merker seg at stiftelser og fond er omtalt som betydelige bidragsytere for å forebygge utenforskap. Gjensidigestiftelsens støtte på 270 mill. kroner til den femårige satsingen «Et løft for fritidsklubbene» er et slikt eksempel. Rapporten «Stiftelsers betydning for sosial inkludering» oppsummerer at om lag 2 700 stiftelser særskilt retter seg mot målgrupper med høyere risiko for utenforskap eller marginalisering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener det sivile samfunnet har lagt grunnlaget for at Norge har blitt et av verdens beste land å bo i. Dugnad, frivillighet og ideelle virksomheter sprunget ut av frivillige sammenslutninger har vært og er avgjørende for utviklingen og opprettholdelsen av det norske velferdssamfunnet og demokratiet. Flertallet mener det sivile engasjementet utfordres av en ekspanderende stat. Å være frivillig har stor verdi også for enkeltmennesket som bidrar, og for mange barn og unge er det for eksempel i idrettslaget, koret, kirken eller ungdomspolitikken at de får sin første ledertrening og tillit utenfor familien. Flertallet mener vi må gi sivilsamfunnet gode vekstvilkår for å styrke sosialt fellesskap, mangfold og maktbalansen i det norske samfunnet. Flertallet mener frivilligheten skal vises tillit og være mest mulig fri fra politisk styring.

Flertallet viser til at både Frivillighet Norge, LNU, Norges Idrettsforbund og en rekke andre aktører etterlyser forutsigbar finansiering, mindre detaljstyring, bedre tilgang på lokaler og bedre digital infrastruktur.

Flertallet ønsker å styrke den unge frivilligheten, men skal det skje, må myndighetene fjerne barrierene

som hindrer engasjement og aktivitet. Flertallet merker seg at en av de mest vedvarende utfordringene for barne- og ungdomsorganisasjoner er at frivillige bruker mye tid og ressurser på å finne egnede lokaler. I meldingens kapittel 5.4.3 understrekes det hvor avgjørende det er å ha tilgang til gode lokaler for å kunne skape aktivitet for barn og unge lokalt.

Samtidig er ikke komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti trygg på at dette vil bli fulgt opp ute i kommuner og fylker uten tydeligere styrings-signaler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke betydningen av dugnadsarbeid og frivillighet som bidrag til barn og unges aktiviteter i alle deler av landet. Det er viktig at vi som fellesskap tilrettelegger og bidrar til en enklest mulig hverdag for de som driver denne aktiviteten.

Disse medlemmer viser også til at tilgjengelige tall på Skatteetatens nettside viser en stabil utvikling med oppgang i fradragsberettigede pengegaver til frivilligheten i perioden fra 2021 til 2024. Dette bekrefter nordmenns vilje til å støtte opp om frivilligheten, også om det ikke gir skattefradrag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at frivillige organisasjoner får tilgang på lokaler til å gjennomføre sine aktiviteter i kommunale og fylkeskommunale bygg.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke maksgrensen skattefradrag for pengegaver til tros- og livssynssamfunn og frivillige organisasjoner til minst 100 000 kroner.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sette maks fradragsgrensen for skattefradrag for økonomiske bidrag fra næringslivet til tros- og livssynssamfunn og frivillige organisasjoner til 5 mill. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen sikre frivillige organisasjoner tilgang på lokaler til å gjennomføre sine aktiviteter ved å tilrettelegge for bruk av kommunale og fylkeskommunale bygg.»

Dette medlem mener barn og unge ikke skal møte barrierer når de ønsker å delta i organisert aktivitet,

frivillig arbeid eller demokratiske organisasjoner. Dette medlem er kritisk til at fraværsgrensen i dag praktiseres så ulikt, at elever behandles forskjellig avhengig av hvilken kommune eller fylkeskommune de bor i. Slik uforutsigbarhet svekker både frivilligheten og unges mulighet til å engasjere seg.

Dette medlem viser til nylige eksempler der elever har fått avslag på gyldig fravær for frivillig arbeid ved store nasjonale arrangementer, slik som ungdomsfestivalen Get Focused, hvor flere unge frivillige mistet muligheten til å delta i forberedelser som ikke kunne utføres på andre tidspunkt. Dette medlem mener det er dypt urimelig at ungdom som ønsker å ta ansvar og bidra i frivillige fellesskap, kan straffes med ugyldig fravær i ett fylke, mens praksis er helt annerledes i andre fylker.

Dette medlem mener deltakelse i politisk, organisatorisk og frivillig arbeid må regnes som gyldig fravær på lik linje i hele landet.

3.9 Økonomiske administrative konsekvenser

Komiteen viser til at regjeringens mål om forsterkede tiltak for å utjevne sosiale forskjeller krever langsiktig og bred innsats med mobilisering av både virkemiddelapparat og sivilsamfunn, og at det er igangsatt et samfunnsoppdrag for inkludering av barn og unge, med mål om å redusere utenforskapet betydelig innen 2035.

Når det gjelder tiltak som krever budsjettmessig oppfølging, konstaterer komiteen at dette er forutsatt gjennomført i tilknytning til de årlige budsjettene. Komiteen har for øvrig merket seg at regjeringen tar sikte på å opprette et lønnstilskudd til kommuner som har ansatte som vil ta helsesykepleierutdanning, og en nasjonal prøveordning med henvisningsrett for helsesykepleiere til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk.

Komiteen har merket seg at mange av tiltakene handler om å utnytte eksisterende ressurser bedre, og å bidra til at ulike tjenester og sektorer samarbeider effektivt, samt at regjeringen ønsker å gi mer handlegfrihet til kommunene, slik at lokale behov kan møtes på en bedre måte.

Komiteen viser til omtalen av at en vellykket innsats for å redusere utenforskap blant barn og unge, og bidrag til sosial utjevning og sosial mobilitet vil kunne gi betydelige samfunnsøkonomiske gevinster. Færre barn vil arve foreldrenes levekårsutfordringer, og yrkesdeltakelsen vil kunne styrkes. En god start på livet vil kunne forebygge at barn og unge utvikler seg i feil retning i livet, som ekstremisme og barne- og ungdomskriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne merker seg også regjeringens vurdering om at de samfunnsøkonomiske gevinstene

av tiltakene i meldingen langt vil overskride kostnadene ved å gjennomføre tiltakene.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell for tilskudd til private åpne barnehager og vurdere hjemling i barnehageloven § 19 a eller i en egen bestemmelse som også regulerer tilskuddsrett og kommunal styring. Utredningen skal ta hensyn til barnehagetypens særtrekk, særlig at kostnadene er uavhengige av antall barn til stede.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke maksgrensen for skattefradrag for pengegaver til tros- og livssynssamfunn og frivillige organisasjoner til minst 100 000 kroner.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste at barnetrygden skal prisjusteres hvert år.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å lovfeste barnets beste som et grunnleggende hensyn i sosialtjenesteloven.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å integrere kunnskapen om barndomsbelastninger og -vold som et folkehelseproblem, med vekt på de første tusen dagene i barns liv.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å erstatte engangsstønaden og innføre rett på foreldrepenger til alle. Minstenivå på foreldrepenger skal være på 3 G.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sikre at tros- og livssynsbaserte organisasjoner inngår som en naturlig del av samarbeidet i oppfølgingen av Meld. St. 28 (2024–2025), og at slike aktører likebehandles med øvrige frivillige og ideelle organisasjoner i det forebyggende arbeidet for barn og unge.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sette maks fradragsgrensen for skattefradrag for økonomiske bidrag fra næringslivet til tros- og livssynssamfunn og frivillige organisasjoner til 5 mill. kroner

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre frivillige organisasjoner tilgang på lokaler til å gjennomføre sine aktiviteter ved å tilrettelegge for bruk av kommunale og fylkeskommunale bygg.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding II fremmes av medlemmene i komiteen Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteens tilråding III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen bidra til at kunnskap og forskning om barndomsbelastninger og -vold som et folkehelseproblem, med vekt på de første tusen dagene i barns liv, tilgjengeliggjøres i relevante tjenester.

II

Stortinget ber regjeringen bidra til at frivillige organisasjoner får tilgang på lokaler til å gjennomføre sine aktiviteter i kommunale og fylkeskommunale bygg.

III

Meld. St. 28 (2024–2025) – Tro på framtida – uansett bakgrunn – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 24. februar 2026

Bente Estil

leder

Hashim Abdi

ordfører

